ការបាត់បង់ដីសហគមន៍ ជនជាតិដើមភាគតិចខេត្ត រតនគីរី

វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលស្តីពីកម្ពុជា

ខែ វិច្ឆិកា ២០០៤

សង្ខេបការប្រតិបត្តិ

របាយការណ៍នេះ រៀបចំចងក្រងនូវពត៌មានដែលបានប្រមូលមកដោយបុគ្គលិកមូលដ្ឋាននៃអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងតំណាងសហគមន៍ស្តីពីការបាត់បង់ដីធ្លីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងខេត្តរតនគីរីភូមិភាគឦសាននៃប្រទេសកម្ពុជា។ របាយការណ៍ជាច្រើនរបស់សហគមន៍ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីសម្តែងនូវការមិនពេញចិត្តពាក់ព័ន្ធសំខាន់ដល់សុវត្ថភាព និងការលំបាកទាំងឡាយក្នុងការប្រមូលទិន្នន័យឱ្យបានសុក្រិត។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះនឹងមិនមានបញ្ជាក់អំពីទំហំនៃបញ្ហាដែលបានកើតឡើងនោះឱ្យបានច្រើនដែរ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋានខាងក្រោមនេះ គឺត្រូវបានដកស្រង់ ចេញពីពត៌មានដែលអាចយកជាការបានដូចតទៅ:

❖ មានបញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីជាច្រើនរួចមកហើយដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុង ខេត្តរតនគិរី។

❖ ភាគច្រើននៃការបាត់បង់ដីធ្លី លេចឡើងជាឧបស័គ្គដល់បំណង និងច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១។

❖ បញ្ហាការបាត់បង់ដីធ្លីនាពេលថ្មីៗនេះ កំពុងបង្កិនបង្ហោចជាញឹកញាប់ដល់របៀបរបបសង្គមរស់នៅរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក៏ដូចការបាត់បង់ធនធានធម្មជាតិដែរ។

❖ របៀបរបបសង្គមរស់នៅរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញយ៉ាងខ្លាំងរួមមានជំរើសអនាគត និងលទ្ធភាពសំរាប់អភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។

❖ ប្រសិនមិនបានរកឃើញរឿងរ៉ាវចំបងទេនោះបញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីប្រហែលជាលទ្ធផលក្នុងការធ្វើឱ្យវិនាសវប្បធម៌ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងខេត្តរតនគិរីស្ទើរតែទាំងស្រុង។

រាល់អនុសាសន៍នៃរបាយការណ៍រួមមាន :

❖ សេចក្តីត្រូវការចាំបាច់មួយដែលតម្រូវឱ្យគោលនយោបាយជាផ្លូវការ និងការបកស្រាយស្របច្បាប់គាំទ្រសិទ្ធិសមូហភាពជនជាតិដើមភាគតិចហើយរដ្ឋាភិបាលត្រូវប្រកាសអំពីការបាត់បង់ដីធ្លីដោយខុសច្បាប់កំពុងរីករាលដាលយ៉ាងធំធេងក្នុងតំបន់ ជនជាតិដើមភាគតិចកំពុងរស់នៅ។

❖ ដើម្បីលើកកម្ពស់ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាត្រូវការប្រកាសការពន្យារពេលលក់ដី និងដីសម្បទានដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ ការពន្យារពេលនេះ ត្រូវធ្វើជាបន្ទាន់ និងបន្តការជំរុញរហូតទាល់តែអនុមតិ លើអនុក្រិតស្តីពីកម្មសិទ្ធិសមូហភាពជនជាតិដើមភាគតិច និងដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ច។ ការទាមទារនេះក្រុមចាស់ទុំក្នុងសហគមន៍ ជនជាតិដើមភាគតិចបានធ្វើសំណូមពរជាច្រើនលើកច្រើនគ្រារួចមកហើយ។

❖ ការពន្យារពេលមួយគួរតែត្រូវបានបំពេញដោយប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យមួយច្បាស់លាស់ ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍ ជនជាតិដើមភាគតិចអាច និងការពារធនធានធម្មជាតិដូច្នេះត្រូវតែជំរុញដល់ការពន្យារពេលនេះ។

❖ អ្នកមេគំនិតញុះញង់ឱ្យលក់ដី និងចាប់យកដីដោយខុសច្បាប់ត្រូវតែនាំខ្លួនទៅតុលាការ ដើម្បីកាត់ទោស ជាដាច់ខាត។

ការបាត់បង់ដីសហគមន៏ជនជាតិដើមភាគតិចខេត្តរតនគិរី

មាតិកា

ទំព័រ

សង្ខេបប្រតិបត្តិ ១

I – សេចក្តីផ្តើម ៤

គោលបំណងនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ៤

សេចក្តីថ្លែងការអំពីបញ្ហា ៥

II – ប្រវត្តិសង្ខេប ៥

តើអ្វីទៅហៅថាការបាត់បង់ដីធ្លី និងអ្វីទៅដែលហៅថាការមិនបាត់បង់ ? ៦

III – វិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ ៧

IV – លទ្ធផលនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ៨

១, តារាង ១ : ដីសម្បទាន និងតំបន់ការពារ ៩

ផែនទី ១ : តំបន់ដីសម្បទាន និងតំបន់ការពារ ១០

២, ការបាត់បង់ដីធ្លីតាមរយៈការលក់ដី និងដណ្តើមយកដី ១១

តារាង ២: សង្ខេបអំពីការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងខេត្តរតនគិរី ១២

ផែនទី ២ : ការបាត់បង់ដីធ្លីក្នុងខេត្តរតនគិរី ២២

V – មូលហេតុនៃការបាត់បង់ដីធ្លី និងការលក់ដី ២៣

ក), ការលក់ដីខ្នាតធំ ២៤

ខ), ការលក់ដីខ្នាតតូច ២៥

VI – ការពិគ្រោះយោបល់ស្តីអំពីលទ្ធផលដែលទាក់ទងជាមួយនឹងការបាត់បង់ដីធ្លី ២៦

VII – ការសន្និដ្ឋាន ២៩

VIII – អនុសាសន៍ ២៩

ក), តម្រូវការអន្តរាគមន៍ជាបន្ទាន់ ២៩

ខ), ទស្សនៈវិស័យនៃដំណើរការអភិវឌ្ឍរយៈពេលវែង ៣០

ឯកសារយោងសំខាន់ៗ ៣២

ករណីសិក្សា

ករណីសិក្សា ១ : ជំលោះដីធ្លីក្នុងឃុំតឺន ស្រុកកូនមុំ ៣៣

ករណីសិក្សា ២ : ជំលោះដីធ្លីរវាងភូមិជិតខាងនៅឃុំ ប៉ាតាង ៣៥

ករណីសិក្សា ៣ : ករណីសិក្សាទទួលបានពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយធ្វើការពិភាក្សាអំពីច្បាប់ ៣៦

ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធ ១ : កត្តាជាច្រើនអាចប្រើសំរាប់ចាត់ទុកការលក់ដីជាមោឃៈ ៤២

ឧបសម្ព័ន្ធ ២ : គំរោងច្បាប់ និងបញ្ហាទាក់ទិនជាមួយនឹងសិទ្ធិដីធ្លីជនជាតិដើមភាគតិច ៤៤

ឧបសម្ព័ន្ធ ៣ : សេចក្ដីបង្គាប់នៃប្រតិបត្តិការរបស់ធនាគារពិភពលោក៤.២០ ស្ដីពីជនជាតិដើមភាគតិច ៤៦

អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលកត់សំគាល់នូវរបៀបថាតើត្រូវអនុវត្តគំរោងអភិវឌ្ឍន៍

ជនជាតិដើមភាគតិចនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយ៉ាងដូចម្ដេច ?

ឧបសម្ព័ន្ធ ៤ : បញ្ជីសំនួរសំរាប់ស្រង់ពត៌មានដំបូងស្ដីពីការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី ៤៩

I – សេចក្តីផ្តើម

គោលបំណងនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានអនុមតិច្បាប់ភូមិបាលកាលពីឆ្នាំ២០០១ និងច្បាប់ព្រៃឈើឆ្នាំ២០០២។ ច្បាប់ទាំងពីរនេះមានបំណងផ្តល់សិទ្ធិសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដើម្បីត្រួតពិនិត្យគ្រប់គ្រងការចាត់ចែង និងការប្រើប្រាស់ធនធានទាំងឡាយ ក្នុងមូលដ្ឋាន។ ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ បានចែងដូចតទៅនេះ :

- **មាត្រា ២៣ :** ផ្តល់អាទិភាពចំពោះលក្ខន្តិកៈច្បាប់ជូនដល់ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងការសំរេចចិត្តឱ្យសហគមន៍មានសិទ្ធិបន្តការចាត់ចែងលើដីដាំដុះតាមបែបប្រពៃណី។ ការផ្តល់សិទ្ធិឱ្យសហគមន៍រួមមានការបង្កើតសិទ្ធិជាម្ចាស់សហគមន៍ដើម្បីរក្សាសន្តិសុខដីធ្លីមុនពេលចុះបញ្ជី និងការពារពីការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីសហគមន៍ដែលកំពុងធ្វើការចុះបញ្ជី។
- **មាត្រា ២៦ :** រដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់ជូនកម្មសិទ្ធិសមូហភាពដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ កម្មសិទ្ធិសមូហភាពរួមមានទាំងសិទ្ធិការការពារកម្មសិទ្ធិដូចកម្មសិទ្ធិឯកជនដែរ។ ប៉ុន្តែ សហគមន៍គ្មានសិទ្ធិចាត់ចែងនូវចំណែកណាមួយនៃកម្មសិទ្ធិសមូហភាពដែលជាទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ[1] ឱ្យទៅបុគ្គលឬក្រុមណាមួយបានឡើយ។ ការអនុវត្តនូវសិទ្ធិដែលជាកម្មសិទ្ធិទាក់ទងនឹងអចលនវត្ថុរបស់សហគមន៍ និងល័ក្ខខណ្ឌជាក់លាក់នៃការប្រើប្រាស់ដីត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់អាជ្ញាធរប្រពៃណី និងយន្តការនៃការធ្វើសេចក្តីសំរេចរបស់សហគមន៍ដោយអនុលោមទៅតាមទំនៀមទំលាប់របស់ពួកគេ។
- **មាត្រា ២៨ :** គ្មានអាជ្ញាធរណាមួយក្រៅពីសហគមន៍អាចទទួលបានសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចបានឡើយ។
- **មាត្រា ៣៩ :** ការផ្ទេរសិទ្ធិរបស់ភោគៈក្នុងមាត្រា៣៩មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ដីធ្លីជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាពរបស់ សហគមន៍ ដូចក្នុងមាត្រា ២៣ ។ ជនជាតិដើមភាគតិចគ្មានសិទ្ធិលក់ដីដែលជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាពរបស់សហគមន៍ ឡើយ។

siT§iTTYl)anbN½ÑkmµsiT§ikan;kab;dIFIøminGacTTYl)anRbsinebIePaK³RtUv)anc,ab;minGnueRKaH ¬minRsbc,ab;¦. ទោះបីយ៉ាងនេះក៏ដោយ ក៏តំបន់ដ៏ធំធេងជាច្រើននៃដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវបាន និងកំពុងបាត់បង់សិទ្ធិកាន់

កាប់ ។ រាល់បញ្ហានៃការបាត់បង់ដីនេះបាន និងកំពុងធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់សិទ្ធិរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដើម្បីរក្សា បាននូវវប្បធមិ ប្រពៃណី និងការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិរបស់ពួកគេ។

---

[1] ដី (ព្រៃ) សាធារណៈរបស់រដ្ឋអាចចុះបញ្ជីជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាពសហគមន៍

ប្រភេទនៃដី(ព្រៃ) សាធារណៈរបស់រដ្ឋខ្លះ អាចចុះបញ្ជីជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាពសហគមន៍។ គួរគត់សំគាល់ តំបន់ព្រៃត្រូវបានចាត់ចែងដោយសហគមន៍សំរាប់ការការពារដូចជា ព្រៃកប់ខ្មោច និងព្រៃអារក្ស័ដែលស្ថិតក្នុងដីប្រកបរបរកសិកម្មតាមលក្ខណៈប្រពៃណីគួរតែដាក់ចូលក្នុងផែនទី និងចុះបញ្ជីជាកម្មសិទ្ធិសហគមន៍។ អ្នកពង្រាងច្បាប់ភូមិបាល និងសភាជាតិមានគោលបំណងចំពោះដី(ព្រៃ) សាធារណៈរបស់រដ្ឋដែលអាចក្លាយទៅជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាព ដូចពាក្យថា **ព្រទ្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ** ដែលចែងក្នុងមាត្រា២៦។ ជាចំណុចជាក់លាក់ មាត្រា២៦ អនុញ្ញាតឱ្យសហគមន៍ជនជាតិផ្ទេរដីចំការមួយផ្នែកទៅជាដីកម្មសិទ្ធិបុគ្គលក្រោយពីការចុះបញ្ជីដីធ្លីរួចរាល់ លើកលែងតែដីដែលជាទ្រព្យសាធារណៈរបស់រដ្ឋ។

នេះគឺជាផ្នែកនៃបញ្ហាដ៏ធំធេងមួយដែលទាក់ទងទៅនឹងក្រុមអ្នករងគ្រោះទាំងឡាយ ។ ក្នុងកិច្ចប្រជុំថ្នាក់ជាតិមួយស្តីពី បញ្ហាដីធ្លី កាលពីថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី **ហ៊ុន សែន** បានថ្លែងថា "រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានសន្យាថានឹងធ្វើឱ្យមានសុវត្ថភាពដីធ្លី ដល់ប្រជាជនក្រីក្រចំណោកដីដែលបុគ្គលមានអំណាចកាន់កាប់ដោយខុសច្បាប់នឹងត្រូវដកយកមកវិញហើយធ្វើការបែងចែកជាថ្មីឡើងវិញ "។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះបង្ហាញឱ្យឃើញថា បញ្ហាការបាត់បង់ដីធ្លីគឺមិនមែនទើប តែកើតមានឡើងនៅក្នុងខេត្តរតនគិរីនាពេលនេះប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែបញ្ហានេះបានកើតឡើងដល់ជនរងគ្រោះទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។

របាយការណ៍នេះមានបំណង ចាប់ផ្តើមរៀបចំចងក្រងឯកសារបញ្ហាកើតមាននៅក្នុងខេត្តរតនគិរី។ ឯកសារនេះចង់រក្សាទុកជាប្រវត្តិសាស្ត្រក្នុងសហវត្សរ៍ថ្មីនៃប្រទេសកម្ពុជា។ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះធ្វើឡើងក្រោយពីសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី **ហ៊ុន សែន** និងមានបំណងចង់បង្ហាញពីការរីករាលដាលនៃការបាត់បង់ដីធ្លីក្នុងខេត្តរតនគិរី ហើយធ្វើឱ្យឯកសារនេះ មានតំលៃប្រើការបានសំរាប់រដ្ឋាភិបាល ព្រមទាំង អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

សេចក្តីថ្លែងការណ៍អំពីបញ្ហា

ការលក់ដីខុសច្បាប់ និងការបាត់បង់ដីធ្លីក្នុងខេត្តរតនគិរីត្រូវបានរាយការណ៍ក្រៅផ្លូវការជាច្រើនដងរួចមកហើយ។ ប៉ុន្តែ **វេទិកានៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលស្តីពីកម្ពុជា** បានសំរេចថាប្រមូលពត៌មានដែលពាក់ពន្ធ័បន្ថែមទៀត និងរៀបចំរបាយការណ៍បឋមមួយដើម្បីពន្យល់អំពីបាតុភូតនៃការបាត់បង់ដីធ្លីដែលកើតឡើងក្នុងខេត្តរតនគិរីឱ្យកាន់តែច្បាស់មួយកំរិតទៀត។ ការប្រឹងប្រែងក្នុងការសរសេររបាយការណ៍នេះអាចជួយកាត់បន្ថយបញ្ហាការបាត់បង់ដីធ្លី និងការផ្តល់ជូនដល់ជនជាតិដើមភាគតិចវិញដោយស្របតាមគោលបំណងច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១។ ដូច្នេះ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះផ្តោតទៅលើចំលើយ សំណួរ ខាងក្រោម :

តើអ្វីទៅជាវិសាលភាពនៃការលក់ដូរដីខុសច្បាប់ និងការបាត់បង់ដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុង ខេត្តរតនគិរី ?

II - ប្រវត្តិសង្ខេប

មធ្យោបាយដែលជនជាតិដើមភាគតិចធ្លាប់ប្រើប្រាស់ និងវិធីថែរក្សាធនធានធម្មជាតិទាំងឡាយកំពុងត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងពេញទំហឹង។ តាមលក្ខណៈប្រពៃណីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងខេត្តរតនគិរីធ្លាប់បានគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយនូវធនធានធម្មជាតិទាំងនោះរួមមានទាំង ដីព្រៃ ដីដាំដំណាំកសិកម្ម និងធនធានទឹក។ ធនធានធម្មជាតិទាំងអស់នេះ គឺផ្សារភ្ជាប់ជាមួយនឹងអត្តសញ្ញាណ និងភាត្តរភាពក្នុងចំណោមសមាជិកសហគមន៍។ ឥឡូវធនធានទាំងអស់នេះ ត្រូវបាន មើលឃើញជាសក្តានុពលសំរាប់អភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច។ ធនធានទាំងអស់នេះក្លាយទៅជាទំនិញដែលត្រូវបានធ្វើអាជីវកម្ម និងប្រកួត ប្រជែងដណ្តើមយកយ៉ាងខ្លាំងក្លាដោយមនុស្សផ្សេងៗជាច្រើនដូចជា វិនិយោគិនជាតិ និងអន្តរជាតិ វេសន្តរប្រវេសន៍ អភិជន និងអ្នកមានអំណាច។ ដូច្នេះ ធនធានដីធ្លី និងព្រៃឈើក្នុងតំបន់ប្រពៃណីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវបានធ្វើជំនួញ និងទន្ទ្រានរំលោភបំពានយកដោយឥតអៀនខ្មាស់។

ឥឡូវនេះ ការបាត់បង់ដីធ្លី និងព្រៃឈើក្លាយទៅជាការគំរាមកំហែងយ៉ាងខ្លាំងដល់ជីវភាពរស់នៅចំណេះដឹង ប្រពៃណី និងបច្ចិនបង្អោចហេដ្ឋារចនាសម្ពន្ធ័ និងបរិស្ថានសហគមន៍មូលដ្ឋាន។ ដូច្នេះ ជនជាតិដើមភាគតិចបានចាប់ផ្តើមឃ្លាតឆ្ងាយពីទឹកដី ដីដូនជីតារបស់ពួកគេបន្តិចម្តងៗ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ទឹកដីដីដូនជីតានេះត្រូវបានមើលឃើញថា

មានការលេបត្របាក់យកដោយដីសម្បទាន ការកាប់ឈើហ៊ុប អាជីវកម្មរ៉ែ តំបន់ការពារ តំបន់ទេសចរណ៍ បន្ទាយយោធា តំបន់ដំណាំឧស្សាហកម្ម និងគំរោងទំនប់វារីអគ្គិសនី។ លទ្ធផលនៃការបាត់បង់បែបនេះហើយ ដែលប្រជាជនមួយចំនួនចាប់ផ្តើមរំលោភយកដីព្រៃរបស់រដ្ឋ ដើម្បីយកមកធ្វើចំការតាមបែបប្រពៃណី។ ប្រជាជនខ្លះទៀតរស់នៅដោយគ្មានដីស្រែចំការ ហើយក្លាយទៅជាអ្នកស៊ីឈ្នួលគេ និងកម្មករសំណង់។

ម្យ៉ាងវិញទៀត សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ត្រូវបានមើលឃើញអំពីការរំលោភបំពាននៃការពង្រីកនូវការតាំងលំនៅដ្ឋាន និងចាប់យកដីចំការដោយប្រជាជនមកពីតំបន់ទំនាប។ ការពង្រីកលំនៅដ្ឋានបែបនេះបានធ្វើឱ្យចុះខ្សោយ វប្បធម៌ប្រពៃណី អស្ថេរភាពដល់សហគមន៍ និងបណ្តាលឱ្យខូចដល់បរិស្ថានព្រៃឈើ។ ដំណើរការពង្រីកដីចំការដោយប្រជាជនមិនមែនជាជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវបានធ្វើឱ្យរំខានដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច និងធ្វើឱ្យវិនាសនូវសេចក្តីស្មោះត្រង់នៃការអនុវត្តទំនាមទំលាប់ប្រពៃណី។ ដូច្នេះលទ្ធផលទាំងអស់នេះ បង្កឱ្យអស្ថេរភាពនៃសេចក្តីសុខសាន្ត ជីវភាពរស់នៅតាមបែបប្រពៃណី និងជីវិតរស់នៅរបស់ពួកគេ។

តើអ្វីទៅហៅថាការបាត់បង់ដីធ្លី និងអ្វីទៅដែលមិនហៅថាការបាត់បង់ដីធ្លី?

ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ មិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់អំពីបញ្ហាស្របច្បាប់ និងមិនស្របច្បាប់លើការលក់ដី និងផ្ទេរសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចនៅឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្រោយពីការសិក្សាស្រាវជ្រាវមួយចំនួន អំពីប្រធានបទនៃការបាត់បង់ដីធ្លី របស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលបានសន្និដ្ឋានថា ការលក់ដីរបស់សហគមន៍ជាច្រើនកន្លែងមុនច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ បានអនុមតិនោះត្រូវចាត់ទុកថាស្របច្បាប់ ហើយការកាន់កាប់ភោគៈដោយម្ចាស់ថ្មីអាស្រ័យដោយការលក់ (ឧបសម្ព័ន្ធ ១)។

ការលក់ដូរដីជាច្រើនកន្លែងធ្វើឡើងមុនឆ្នាំ២០០១ និងការចូលកាន់កាប់ដីនោះត្រូវចាត់ទុកថាមិនស្របច្បាប់ដោយផ្អែកលើច្បាប់ភូមិបាលចាស់។ ប៉ុន្តែឯកសារនោះ មិនបានបង្ហាញនូវគោលបំណងច្បាប់ទាំងអស់នេះទេតែបានបង្ហាញពីការផ្ទេរសិទ្ធិ ចូលកាន់កាប់ដីរបស់ភោគីថ្មី។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយគួរឱ្យកត់សំគាល់ចំពោះករណីខ្លះបានរាយការណ៍ក្នុងអំឡុង ពេលនេះដូចមានក្នុងរបាយការណ៍ជាច្រើនបង្ហាញអំពីតំបន់ខ្លះដែលត្រូវចុះហត្ថលេខាមុនឆ្នាំ២០០១ ប៉ុន្តែម្ចាស់ថ្មីពុំមានសិទ្ធិចូលកាន់កាប់ដីទាំងអស់នោះទេ។ គោលបំណងនៃរបាយការណ៍នេះត្រូវសន្មតថា ការលក់ដីទាំងអស់នោះ មិនអាចចាត់ទុកជាមោឃៈ ឬបានការឡើយ។ ដូច្នេះ គោលបំណងនៃរបាយការណ៍នេះបង្ហាញឱ្យឃើញកាន់តែច្បាស់អំពីការសើរើឡើងវិញនូវការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីទាំងអស់នោះ។ ការពិតការបាត់បង់ដីធ្លីទាំងអស់នោះត្រូវតែសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែមទៀត ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវតាមលក្ខណៈច្បាប់ និងសមស្របពេលដែលកំពុងមានការប្រកួតប្រជែងទាមទារកម្មសិទ្ធិកាន់កាប់លើដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។

ផ្អែកលើច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនបានរៀបចំពង្រាងឯកសារសង្ខេបកាលពី ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ (ឧបសម្ព័ន្ធ២) មានដូចតទៅ :

របាយការណ៍នេះ បង្ហាញឱ្យឃើញអំពីទស្សនៈវិស័យច្បាប់ជួញដូរដីដែលកើតមានឡើងនៅតំបន់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចជាច្រើនកន្លែងគឺផ្ទុយពីច្បាប់លក្ខណៈបែបនេះបានបង្ហាញអំពីហេតុផលមួយចំនួនដូចករណីខាងក្រោមនេះ :

- **មាត្រា ២៣ :** ច្បាប់ភូមិបាលតម្រូវឱ្យសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចបន្តចាត់ចែងលើដីសហគមន៍របស់ពួកគេ ដោយផ្អែកលើសង្គម វប្បធម៌ និងសេដ្ឋកិច្ច ប្រតិបត្តិរបៀបរស់នៅតាមប្រពៃណី និងការដាំដុះលើដីដែលខ្លួនធ្លាប់កាន់កាប់តាមក្បួនខ្នាតទំនៀមទំលាប់នៃការប្រើប្រាស់ជាសមូហភាពសហគមន៍។
- សេចក្តីណែនាំនៃច្បាប់ភូមិបាលថ្មីក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ២០០១ បានចែងក្នុងមាត្រា២៨ថា គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់អាចសំរេច ឬលក់ដីនោះជាលក្ខណៈស្របច្បាប់បានទេ។
- ជនណាក៏ដោយ មិនអាចលក់ ឬសំរេចលើការលក់ដូរដីដែលមិនមែនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ[២] ស្របច្បាប់បានទេ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ សមាជិកសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចណាម្នាក់លក់ដីសហគមន៍ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាត ពីប្រជាជនក្នុងសហគមន៍ទាំងមូល។ ដូច្នេះ ការលក់ដីនោះ ចាត់ទុកជាការខុសច្បាប់ ។
- ការលក់ដីដោយគ្មានចុះកិច្ចសន្យា ឬកិច្ចព្រមព្រៀងពីអ្នកលក់ត្រូវចាត់ទុកជាការបោកបញ្ឆោត បង្ខិតបង្ខំ ឬការបកស្រាយបំភ័ន។ ដូច្នេះ ត្រូវចាត់ទុកជាការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសលើច្បាប់កិច្ចសន្យា[៣]។

បន្ថែមលើសពីនេះទៀតមានតំបន់ជាច្រើនដែលលក់ដីត្រូវបានរាយការណ៍ថារួមមានទាំងដីព្រៃចាស់ផងដែរ។ តំបន់ទាំងអស់នោះត្រូវបានចាត់ក្នុងចំណាត់ថ្នាក់ច្បាប់ព្រៃឈើជាទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ។ ដូច្នេះ មិនអាចលក់ដូរជាដាច់ខាត។

ចំពោះបញ្ហាស្របច្បាប់ទាំងអស់នេះ តម្រូវឱ្យមានការបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតឱ្យបានច្បាស់លាស់ ដូចដែលមានយោងតាមរបាយការណ៍សង្ខេបរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល (មានក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ១)។

ចំពោះគោលបំណងក្នុងរបាយការណ៍នេះ រាល់ការលក់ដីក្រោយពីឆ្នាំ២០០១ ត្រូវចាត់ទុកជាបញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីរបស់សហគមន៍។ ប្រតិកម្មនៃការលក់ដីបានចុះហត្ថលេខាអាទិភាពឆ្នាំ២០០១ ប៉ុន្តែបើមិនបានអនុវត្តទៅលើការកាន់កាប់ពិត ប្រាកដនោះត្រូវចាត់ទុកក្នុងប្រភេទបាត់បង់ដីធ្លី។

III- វិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ

ពត៌មានប្រមូលបានពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសហគមន៍មូលដ្ឋានដើម្បីយកមកពណ៌នាអំពីមូលហេតុដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់ដីធ្លីរបស់សហគមន៍។ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលខ្លះ បានចុះប្រមូលពត៌មានអស់រយៈពេលបីខែ ចាប់ផ្តើមពីដើមខែសីហារហូតដល់ចុងខែតុលាឆ្នាំ២០០៤ ក្នុងនោះពួកគេបានប្រមូលពត៌មានបឋមអំពីទីតាំងភូមិទំហំដី កាលបរិច្ឆេទនៃការលក់ដី ព្រមទាំង មូលហេតុនៃការលក់ដី។ ដោយប្រើបញ្ជីសំនួរ (មើលឧបសម្ព័ន្ធ៤)។ ពត៌មានក្នុងរបាយការណ៍ត្រូវបានប្រមូលមកពីគំរោងគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិផ្សេងៗ និងមន្ត្រីសំខាន់ៗរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលបានធ្វើការសម្ភាសន៍ផ្ទាល់ជាមួយសហគមន៍។ ពត៌មានអំពីដីសម្បទានត្រូវបានស្ទះស្វែងរកផងដែរ។ យោងទៅលើលទ្ធភាពនៃការលក់ដីជាច្រើនកន្លែងដោយខុសច្បាប់។ ដូច្នេះ ពត៌មានអំពីឈ្មោះអ្នកដែល ផ្តល់ការសម្ភាសន៍មិនត្រូវបានបង្ហាញទេដើម្បីរក្សាការសម្ងាត់ និងសន្តិសុខជូនដល់ពួកគេ។

---

២ ច្បាប់ភូមិបាលក្នុងមាត្រា ៦៦

៣ ច្បាប់ភូមិបាលក្នុងមាត្រា ៦ -៦៣ -៦៥ និង៦៩ ក្រិតលេខ៣៨ អំពីកិច្ចសន្យា

ពត៌មានទីពីរដែលបានពណ៌នាអំពីជំលោះដីធ្លី ការទន្ទ្រានយកដី ការចាប់យកដី ការជួញដូរដី ព្រមទាំងកលល្បិចដែលប្រើប្រាស់ដោយឈ្មួញកណ្តាលត្រូវបានដកស្រង់ពីកំណត់ហេតុរបស់ក្រុមការងារអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលនិងករណីសិក្សាអំពី បញ្ហាដីធ្លីក្នុងសហគមន៍មូលដ្ឋាន។

រាល់ពត៌មានទាំងអស់នេះត្រូវបានប្រមូលឡើងហើយស្រង់ចូលក្នុងតារាងទៅតាមឃុំ និងស្រុកនិមួយៗរបស់ខេត្តរតនគីរី។

របាយការណ៍នេះមិនមានន័យថាល្អឥតខ្ចោះនោះទេ ព្រោះពេលវេលា និងធនធានមានកំរិត។ ឧទាហរណ៍ ដូចជាឧបករណ៍**ជីភីអេស** មិនត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការប្រមូលពត៌មានអំពីទីតាំងភូមិ និងទំហំដីដែលមានបញ្ហា។ បញ្ហាខ្លះទៀតគួរតែត្រូវធ្វើការបញ្ជាក់បន្ថែមឱ្យបានច្បាស់។ ដូចករណីបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ធម្មតាការប្រមូលពត៌មានជាការលំបាកក្នុងការ ស្វះស្វែងរកពត៌មានដើម្បីទទួលបាននូវភាពសុក្រិត។

ដូច្នេះសង្ឃឹមថា របាយការណ៍នេះនឹងក្លាយទៅជាឯកសារបឋមដែលតម្រូវឱ្យមានការសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែមទៀតដើម្បីរកឱ្យឃើញនៃការបាត់បង់ដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងខេត្តរតនគីរី និងការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងរបស់ពួកគេ។

IV - លទ្ធផលនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ

១. ដីសម្បទាន និងតំបន់ការពារ

រូបភាពជាច្រើនបានបង្ហាញអំពីស្ថានភាពនៃសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ពត៌មានអំពីដីធ្លីស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលនៃដីសម្បទាន និងតំបន់ការពារបានលើកមកបង្ហាញផងដែរ។ នេះមិនមែននិយាយថាតំបន់ទាំងអស់នោះតម្រូវឱ្យស្របច្បាប់ ឬមិនស្របច្បាប់នោះទេ។ ប៉ុន្តែចង់បង្ហាញផ្ទៃដីដែលមិនស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់សហគមន៍ដែលជា លទ្ធផលនៃតំបន់ដីសម្បទាន ឬតំបន់ឧទ្យានជាតិ(ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយសូមកត់ចំណាំថាមានតំបន់ជាច្រើនក្នុងឧទ្យានជាតិ វិរៈជ័យត្រូវកំណត់ជាតំបន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចផងដែរ) ។

យោងលើបញ្ហាដីសម្បទាន សូមកត់ចំណាំថា មានក្រុមហ៊ុន**ភីភីម៉ិច** និងក្រុមហ៊ុន**ហ៊ៀវតៃវ៉ាន់**ដែលបច្ចុប្បន្ន រាយការណ៍ថានៅពេលខាងមុខក្រុមហ៊ុនទាំងអស់នោះនឹងបោះបង់ចោល ដីសម្បទានទាំងអស់នោះ ហេតុដូចនេះមិនរាប់បញ្ចូលក្នុងតារាងនេះទេ។

តារាងខាងក្រោមនេះបង្ហាញពីតំបន់ដីសម្បទានដែលគ្របដណ្តប់លើឃុំ និងស្រុកជាច្រើនក្នុងខេត្តរតនគីរី។ តារាងនេះបានសង្ខេបរបាយការណ៍ អំពីការបាត់បង់ដីនៅតាមឃុំ និងស្រុក សូមមើលផែនទីខេត្តរតនគីរី ដែលបង្ហាញអំពីតំបន់ដីសម្បទាន (មើលផែនទីទី១)។ គួរឱ្យកត់សំគាល់ផងដែរថា ការយកពត៌មាននៅតំបន់ដីសម្បទានមានការពិបាកខ្លាំងហើយមានតំបន់ដី សម្បទាននោះច្រើនកន្លែងផងដែលមិនអាច វាស់វែងបានដោយខ្នាតរង្វាស់ធម្មតា។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យោងតាមសំដី នាយករដ្ឋមន្ត្រីថ្លែងការកាលពីថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ដែលថាតំបន់ដីសម្បទានជាច្រើនកន្លែងនឹងសើរើឡើងវិញនិងត្រូវបានលុបចោល ផងដែរ។

តារាង ១ : តំបន់សម្បទាន និងតំបន់ការពារក្នុងខេត្តរតនគីរី

តំបន់សម្បទាន	ហិកតា	ឆ្នាំ	ស្រុក	ឃុំ	ផ្សេងៗ
ចំការដូងប្រេង	២០,០០០	១៩៩៧	-អូរយ៉ាដាវ	សោមធំ	-ដីទំហំ២៦០ហិកតាដាំកាហ្វេក្រោយពីបរាជ័យដំណាំដូងប្រេង
ចំការកៅស៊ូ	៦,០០០	ទសវត្សរ៍៥០និង៦០	-បានលុង -អូរជុំ -បរកែវ		-មានដំណើងពីការពង្រីកចំការកៅស៊ូថ្មីដែលអាចបណ្ដាលឱ្យបាត់បង់ដីធ្លីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច
សួនឧទ្យានជាតិវីរៈជ័យ	៣៣៤,១២២	ទសវត្សរ៍៦០	-តាវែង -វ៉ឺនសៃ -អន្លង់មាស		-ឧទ្យានជាតិនេះលាតសន្ធឹងដល់ស្រុកសៀមប៉ាងខេត្តស្ទឹងត្រែង
តំបន់ការពារជំរកសត្វព្រៃនៅលំផាត់	២៤៨,០១៥	១៩៩៤ ឬ ១៩៩៦	-កូនមុំ -លំផាត់	-សេរីមង្គល -ស្រែអង្រង -ជ័យឧត្ដម -កាលែង -សេដា	-តំបន់នេះស្ថិតនៅឈៀងខាងលិចនិងត្បូងខេត្តរតនគីរី
ទំនប់វារីអគ្គិសនី			-អូរជុំ		-ទំនប់វារីអគ្គិសនីខ្នាតតូចសង់នៅទសវត្សរ៍៨០ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ច្រើនគ្រួសាររស់នៅទីនោះ
តំបន់រ៉ែ	-១,៤០០ -១,៦០០	-២០០៣ -២០០៣	-បរកែវ -លំផាត់	-ទឹងចក់ -កាលាង	-មានតំបន់ជីករ៉ែត្បូងថ្មីជាច្រើនកន្លែង
តំបន់យោធា	១០,០០០		-អូរយាដាវ		-នៅតាមបណ្ដោយព្រំប្រទល់កម្ពុជា-វៀតណាម។ ពតិមានលំអិតអំពីតំបន់នេះមិនច្បាស់លាស់

ការប៉ាន់ស្មានលើទីតាំងភូមិសាស្ត្រនៃតំបន់ដីសម្បទានបង្ហាញក្នុងផែនទី១

ផែនទី ១

តំបន់ដីសម្បទាន និងតំបន់ការពារធម្មជាតិក្នុងខេត្ត រតនគីរី

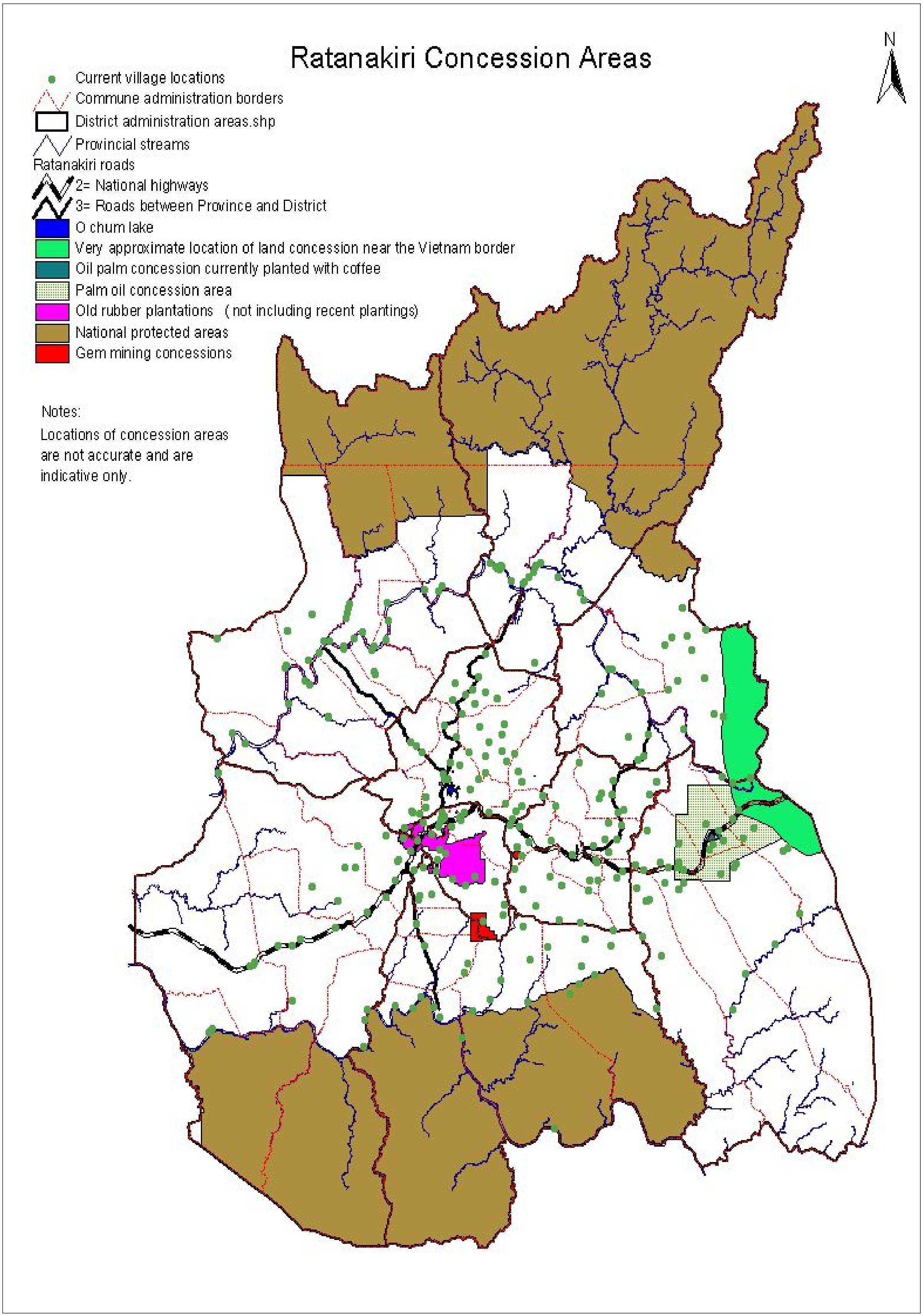

២, ការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីតាមរយៈការលក់ដី និងដណ្តើមយកដី

បន្ថែមលើតំបន់ដីសម្បទានមានបញ្ហាលក់ដីជាច្រើនកន្លែងទៀត ដែលត្រូវបានយកមកបង្ហាញ។ សហគមន៍ខ្លះត្រូវ បានបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីតាមយន្តកានៃការលក់ដី។ ដីជាច្រើនកន្លែងលក់ដូរដោយមិនស្របច្បាប់ដូចដែលបានរៀប រាប់នៅ ផ្នែកទី II ខាងលើ។

ករណីជាច្រើនដែលបង្ហាញអំពីដីដែលត្រូវបានគេចាប់យកដោយគ្មានការអនុញ្ញាតិអ្វីទាំងអស់។ ការដាក់បញ្ចូលបាតុភូតទាំងពីរ (តំបន់ដីសម្បទាន និងការលក់ដី) នេះរួមគ្នា ហើយសង្ខេបអំពីលទ្ធភាពបាត់បង់ដីធ្លី ពីស្រុកមួយទៅស្រុកមួយ ពីឃុំមួយទៅឃុំមួយ(មើលតារាង២)។ តារាងនេះបង្ហាញនូវកំរិតបញ្ហាដែលមាននៅតាមឃុំ និមួយៗ។ សូមចំណាំថា តារាងរបាយការណ៍នេះពឹងផ្អែកលើពតិមានទទួលបាននៅពេលនេះ ហើយពតិមានជាច្រើនត្រូវ តែសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែម។

ស្រុក	ឃុំ	ពណ៌នា	សង្ខេបការបាត់បង់សិទ្ធិកាន់កាប់ដី	ចំណាត់ថ្នាក់
អណ្តូងមាស	តាឡៃ	-តំបន់ដីក្រហម -ជិតទន្លេសេសាន -តំបន់វាលស្រែ	-កំរិតនៃការទិញដីក្នុងស្រុក បង្កឱ្យមានជំលោះលើទឹកដីជីដូនជីតារបស់សហគមន៍រវាងពីរភូមិ ប៉ុន្តែ បញ្ហានេះ ត្រូវបានដោះស្រាយ។	តិច
	ម៉ាលិក	-ជាប់ផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម	-ប្រជាជនខ្មែរជាច្រើនមកតាំងលំនៅដ្ឋានក្នុងឃុំនេះ ប៉ុន្តែគ្មានពតិមានគ្រប់គ្រាន់អំពីបញ្ហាដីធ្លីដែល ត្រូវយកមកបង្ហាញពេលនេះ។	តិច
	ញ៉ាង	-តំបន់ដីក្រហម -ជាប់ព្រំប្រទល់វៀតណាម	-ពតិមានទទួលបានឱ្យដឹងថា ដីសម្បទានទំហំ១០,០០០ហិកតានៅតាមបណ្តោយព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម ត្រូវផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូដែលមានអំណាចមួយ។ អាជ្ញាធរភូមិ និងឃុំបានរាយការណ៍ថា ពួកគេ ចុះហត្ថលេខារួចរាល់ហើយ។ ការលក់ដីនេះ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ដីចំការទំហំ៣៦០ហិកតារបស់ភូមិតាងជី និង តាងលុម ហើយនៅសេសសល់ពីនោះ គឺដីចំការចាស់។ មានការសង្ស័យមួយថា ការលក់ដីទាក់ទងទៅនឹង ការកាប់ឈើ ដើម្បីយកប្រាក់ធ្វើជាដើមទុនសំរាប់បង្កើតចំការកៅស៊ូ។ ភូមិជាច្រើនផ្សេងទៀង ដូចជា ភូមិជិងញ្លាង ភូមិពើង និងភូមិមួយត្រូវបានបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់គេទាំងអស់ ដោយសារប្រជាជន វៀតណាមនៅតាមបណ្តោយព្រំប្រទល់រំលោភបំពានយក។ ភូមិតាងញ៉ាបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់គេ	ខ្លាំង

			ដូចគ្នាបែបនេះដែរ។ មានពាក្យបណ្តឹងជាច្រើនបញ្ជូនទៅឱ្យអាជ្ញាធរខេត្ត ប៉ុន្តែគ្មានការឆ្លើយតបសោះ។ វៀតណាមបានធ្វើផ្លូវចូលមកតំបន់នោះ ហើយប្រជាជនរបស់គេបានចាប់ផ្តើមរំកិលចូលមកបន្តិចម្តងៗ។	
បានលុង	យាក់ឡោម	-តំបន់ដីក្រហម -ជិតទីប្រជុំជន	-មិនអាចប៉ាន់ស្មានបានដីប៉ុន្មានហិកតាបាត់បង់ក្នុងឃុំយ៉ាក់ឡោម ប៉ុន្តែដឹងថា ការលក់ដីនៅតែបន្តឥតឈប់ ព្រមទាំងមានអាជ្ញាធរចូលរួមផ្សព្វផ្សាយផងដែរ។ តាមការប៉ាន់ស្មានដីសហគមន៍ប្រហែល៧០ភាគរយបានប្តូរម្ចាស់ ហើយការលក់នេះ ដោយចាត់ទុកជាខុសច្បាប់។ ឥឡូវនេះ ប្រជាជនជាច្រើនខ្វះដីធ្វើចំការ និងអ្នកខ្លះចាកចេញពីទីលំនៅដ្ឋានរបស់ខ្លួនទៅរកកន្លែងថ្មី។ ដូច្នេះវាបណ្តាលឱ្យបែកបាក់វប្បធម៌ និងសេចក្តីសុខដុមរមនារបស់សហគមន៍។	ច្រើន
	ឡាបានសៀក	-ទីប្រជុំជន -ភាគច្រើនខ្មែររស់នៅ	-នាពេលបច្ចុប្បន្ន ទីក្រុងបានលុងគ្របដណ្តប់លើឃុំឡាបានសៀក។ អ្នករស់ក្នុងឃុំនេះភាគច្រើន មិនមែនជនជាតិដើមភាគតិចទេ។	លក់យូរហើយ
	កាចាញ	-តំបន់ដីក្រហម -តំបន់ចំការកៅស៊ូ	-ឃុំកាចាញចាត់ទុកជាតំបន់ចំការកៅស៊ូចាស់ ហើយនាពេលបច្ចុប្បន្ន ឃើញមានលក់ដីជាច្រើនកន្លែងក្នុងឆ្នាំកន្លងមកថ្មីៗនេះ។	លក់យូរហើយ
បរកែវ	កុក	-តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំកុកធ្លាប់លក់ដីច្រើនកន្លែងក្នុងឆ្នាំកន្លងមកថ្មីនេះ។ ឥឡូវ សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចមានដីកសិកម្មបន្តិចបន្តួចនៅសេសសល់។ ដីឃុំកុកជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយករណីឃុំសឹងមិនទាន់ដោះស្រាយរួចនៅឡើយ។	ច្រើន
	កែចុង	-តំបន់ដីក្រហម -ក្បែរផ្លូវស្រុក	-ឃុំកែចុងមិនទាន់មានការលក់ដីច្រើនទេ ប៉ុន្តែស្ថិតនៅក្រោមសំពាធនៃការប៉ុនប៉ងលក់។	តិច
	ទឹងចក់	-តំបន់ដីក្រហម -នៅជិតផ្លូវជាតិ	-ឃុំទឹងចក់ធ្លាប់ជាទិសដៅលក់ដីជាច្រើនកន្លែង ហើយពុំមានច្បាប់អនុញ្ញាតទេ។ របាយការណ៍លក់ដីជាច្រើនកន្លែងហាក់បីដូចរីកឡើងវិញ ដោយសារអ្នកមកពីខាងក្រៅពង្រីកការកាន់កាប់ដី។ ដីរ៉ែត្បូងទំហំ ១,៦០០ ហិកតា ត្រូវបានប្រគល់ឱ្យក្រុមហ៊ុនដោយប្រឆាំងនឹងឆន្ទៈរបស់ប្រជាជន។	ខ្លាំង
	លុង ឃុង	-តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំលុងឃុងធ្លាប់លក់ដីពីពេលមុន ។ តែពេលថ្មីៗនេះ សហគមន៍បានធ្វើផែនការប្រើប្រាស់ដីធ្លីដោយមាន	ល្មម

		-នៅជិតផ្លូវជាតិ	ការជួយឧបត្ថម្ភពីមន្ទីរបរិស្ថាន។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តំបន់ខ្លះមានការជួញដូរដីធ្លីនៅតែកើតមានឡើង ហើយកន្លែងខ្លះបានអនុមតិលក់ដីរួចជាស្រេច។	
	ឡាមិញ	-តំបន់ដីក្រហម -នៅជិតផ្លូវជាតិ -ជិតទីប្រជុំជនស្រុក	-ឃុំឡាមិញស្ថិតនៅទីប្រជុំជនស្រុកបរកែវ។ ការលក់ដីជាច្រើនកន្លែងក្នុងឃុំនៅទសវត្សរ៍៩០ ហើយនៅតែបន្តរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ។ ការលក់ដូរដីនៅតែមានជាបន្តបន្ទាប់ព្រមទាំងការបែកបាក់សាមគ្គីនិងទាស់ទែងគ្នាក្នុងសហគមន៍ជាញឹកញាប់។ ដីទំហំ១០ហិកតាត្រូវបានទិញដោយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់របស់យោធាខេត្ត។ របាយការណ៍មួយបានរាយការណ៍ថា អ្នកតាំងទីលំនៅដ្ឋានថ្មីនៅតាមបណ្តោយផ្លូវដែលរារាំងអ្នកភូមិមិនឱ្យធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់។	ច្រើន
	សឹង	-តំបន់ដីក្រហម -កន្លែងខ្លះសំរាប់ដីធ្វើស្រែ -នៅក្បែរផ្លូវជាតិ	-ឃុំសឹងធ្លាប់មានការប្រកួតប្រជែងដណ្តើមដីទំហំ១,២៥០ហិកតា ជាមួយឧត្តមសេនីយ៍មួយរូបនៅឆ្នាំ១៩៩៧។ ករណីនេះ នៅមិនទាន់ដោះស្រាយនៅឡើយ។ បញ្ហាដីធ្លីនេះស្ថិតនៅក្នុងដំណើរការប្រគល់ឱ្យប្រជាជនវិញ ប៉ុន្តែបែរជាចាប់ផ្តើមមានការលក់ដោយខុសច្បាប់ទៅវិញ។ បញ្ហាពន្យារពេលនេះហាក់បីដូចជាបណ្តែតបណ្តោយឱ្យឧត្តមសេនីយ៍រូបនោះ ផ្ទេរសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីទៅឱ្យសហគមន៍តាមការលក់ដូរទៅវិញ។ ថ្មីៗនេះ ដីជាច្រើនកន្លែងកំពុងតែត្រូវបានលក់ ហើយមានពាក្យចចាមអារ៉ាមថា កំពុងចរចារលក់ដីទំហំ៥០០ហិកតា ផ្សេងទៀត ។	ខ្លាំង
កូនមុំ	តឹន	-តំបន់ដីក្រហម -នៅក្បែរផ្លូវជាតិ -ដីសំរាប់ធ្វើស្រែ	-ឃុំតឹន និងភូមិល្អិន ជាភូមិមួយស្ថិតក្នុងគំរោងសិក្សាសាកល្បងសំរាប់ពង្រាងអនុក្រិតចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ ភូមិនេះ បានលក់ដីចំនួន៣៨កន្លែង។ ដីទំហំ៤០៦ហិកតា ត្រូវបានកាន់កាប់ដោយម្ចាស់ថ្មីប្រហែល៦០នាក់។ នាពេលថ្មីនេះ មានការលក់ដីប្រហែល៣៨កន្លែងក្នុងភូមិតឹនដែលចាត់ទុកថា នៅតែបន្តការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដែលផ្ទុយទៅនឹងឆន្ទៈសហគមន៍ខ្លាំង និងសកម្ម។	ខ្លាំង
	តាអង	-តំបន់ដីក្រហម -នៅក្បែរផ្លូវជាតិ	-ឃុំតាអងមានករណីបាត់បង់ដីកម្មសិទ្ធិជាច្រើនកន្លែងជាពិសេសតំបន់ដីក្រហម។ មានឧត្តមសេនីមួយរូបដែលធ្លាប់មានប្រវត្តិលក់ដីនៅទីនោះប្រហែល៥ឬ៦កន្លែង។ ប្រវត្តិរបស់អ្នកភូមិធ្លាប់ទទួលការអុកលុក	ខ្លាំង

			ហើយមានរឿងរ៉ាវជាភស្តុតាងច្រើនជាងឃុំដទៃទៀត ។	
	ត្រពាំងក្រហម	-នៅក្បែផ្លូវជាតិ -ដីសំរាប់ធ្វើស្រែ -ភាគច្រើនខ្មែររស់នៅ	-សហគមន៍នេះសំបូរជនជាតិខ្មែររស់នៅ ។ ការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីក្នុងឃុំមិនទាន់បានស្រាវជ្រាវនៅឡើយ ។	មិនដឹង
	ត្រពាំងក្រេះ	-នៅក្បែផ្លូវជាតិ -ដីសំរាប់ធ្វើស្រែ -ភាគច្រើនខ្មែររស់នៅ	-សហគមន៍នេះសំបូរជនជាតិខ្មែររស់នៅ ។ ការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីក្នុងឃុំមិនទាន់បានស្រាវជ្រាវនៅឡើយ ។	មិនដឹង
	សេរីមង្គល	-នៅក្បែរទន្លេស្រែពក -បដិសរណដ្ឋានសត្វព្រៃ -ភាគច្រើនខ្មែររស់នៅ	-សហគមន៍នេះសំបូរជនជាតិខ្មែររស់នៅ ។ ការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីក្នុងឃុំមិនទាន់បានស្រាវជ្រាវនៅឡើយ ។	មិនដឹង
	ស្រែអង្រង	-នៅក្បែរទន្លេស្រែពក -បដិសរណដ្ឋានសត្វព្រៃ -ភាគច្រើនខ្មែររស់នៅ	-សហគមន៍នេះសំបូរជនជាតិខ្មែររស់នៅ ។ ការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីក្នុងឃុំមិនទាន់បានស្រាវជ្រាវនៅឡើយ ។	មិនដឹង
លំផាត់	ឡាបាំងមួយ		-ការគំរាមកំហែងដល់តំបន់ដីព្រៃរហូតដល់មានការប្តឹងតវ៉ាទៅដល់តុលាការខេត្ត ។ របាយការណ៍ជាច្រើនបង្ហាញអំពីអ្នកពីខាងក្រៅរស់នៅឃុំនេះ ហើយចាប់យកដី ។ ការចាប់យកដីនេះ មានការចូលរួមដោយជនជាតិដើមភាគតិចមួយចំនួនមកពីតំបន់នានាដែលមានការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេ ហើយផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅមករស់នៅក្នុងឃុំនេះដែលបង្កឱ្យមានទំនាស់កើតមានឡើង ។	ល្មម
	ឡាបាំងពីរ		-ឃុំឡាបាំងពីរមានបញ្ហាដីធ្លីគួរឱ្យគាត់សំគាល់ ។ តំបន់ដីព្រៃជាច្រើនកន្លែងត្រូវបានលក់ឱ្យអ្នកមានអំណាចហើយគេយកវាទៅធ្វើជាវាលស្មៅ ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ដីនោះមានឈ្មួញយកទៅលក់ឱ្យអ្នកមកពីតំបន់	ខ្លាំង

			ដីទំនាប ។ ករណីនេះបានបង្ហាញក្នុងករណីសិក្សាឃុំប៉ាតាងជាផ្នែកមួយនៃរបាយការណ៍នេះ ។	
	កាលៀង	-តំបន់រ៉ែត្បូង និង ដីព្រៃ -តំបន់វាយស្រែ	-បច្ចុប្បន្ន ដីសហគមន៍ក្នុងភូមិសាយ៉ោះស្ទើរតែទាំងអស់ត្រូវបានកាន់កាប់ដោយជនជាតិចាម ។ នៅក្នុងភូមិកាណាំងខែតក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូបានទិញដីទំហំ២៥០ហិកតានៅឆ្នាំ២០០៣ ។ យោងទៅតាមសំដីក្រុមប្រឹក្សាឃុំឱ្យដឹងថា អ្នកភូមិមិនចង់លក់ដីនោះទេ ប៉ុន្តែពួកគេខ្លាចអ្នកភូមិជិតខាងនោះលក់ដីរបស់គេទើបពួកគេសុខចិត្តលក់មុន ។ អ្នកភូមិមានអារម្មណ៍ភ័យខ្លាចព្រោះអាជ្ញាធរស្រុកគាំទ្រឱ្យលក់ដីដោយគ្មានការពិភាក្សាជាមួយពួកគាត់សោះ ។ ដីជាច្រើនកន្លែងត្រូវបានលក់ និងកាប់ឆ្ការព្រៃដោយខុសច្បាប់ ព្រមទាំងមានសកម្មភាពកាប់ឈើហ៊ុបទៀតផង ។	ច្រើន
	ប៉ាតាង	-តំបន់រ៉ែត្បូង និង ដីព្រៃ	-ឃុំប៉ាតាងមានបញ្ហាដីយ៉ាងខ្លាំង ។ ឧទាហរណ៍ ករណីលក់ដីទំហំ៦ហិកតាបានបង្ហាញក្នុងករណីសិក្សា ។ ប្រជាជនមកពីតំបន់ទំនាបចាប់យកដីដោយគ្មានការអនុញ្ញាត ហើយលក់ដោយខុសច្បាប់ ។ តំបន់ដីព្រៃភាគច្រើនគឺដីចំការចាស់ ។ ដីទំហំ១០០ហិកតាក្នុងតំបន់ការពារបានលក់នាពេលថ្មីៗ ហើយប្រជាជនមកពីខេត្តកំពង់ចាមកាប់ឆ្ការដីនោះ ។ ក្នុងឃុំនេះក៏ដូចជាឃុំជាច្រើនទៀតនៅក្នុងស្រុកលំផាត់ អាជ្ញាធរស្រុកនិងឃុំជាប់ពាក់ព័ន្ធលក់ដី ។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រជាជនជាច្រើនបាននាំគ្នាតវ៉ាប្រឆាំងនឹងការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី ។ របាយការណ៍មួយរាយការណ៍នាពេលថ្មីៗថា ភូមិចុងរាបានលក់ដីទំហំ៣៨ហិកតាទៅឱ្យប្រជាជនភូមិយាកឡោមក្នុងតំលៃ៤,៨០០,០០០រៀល (US$1,200) ។	ខ្លាំង
	សេដា	-តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំសេដាជាឃុំមានផ្លូវខ្វាត់ខ្វែងតភ្ជាប់ពីខេត្តមណ្ឌលគិរីមកខេត្តរតនគិរី ហើយបន្តទៅប្រទេសវៀតណាមនិងឡាវ ។ ឃុំនេះរួមមាន បឹងលំកុដ្ឋដែលកំពុងត្រូវបានស្នើសុំជាតំបន់ទេសចរណ៍ ។ ពេលថ្មីៗនេះ ដីជាច្រើនកន្លែងត្រូវបានលក់ ពិសេស នៅម្តុំចំណុចប្រសព្វត្រង់បឹងលំកុដ្ឋឆ្ពោះមកកាន់ស្រុកបរកែវ ។ ពាក្យចចាមអ៉ារ៉ាមលេចឮថា ដីទំហំ៥០០ហិកតា នឹងលក់ក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ ។ ភូមិផាដុតលក់ដីទំហំ១០០ហិកតានៅក្បែរភូមិមួយ ដោយសារមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលប្រាប់ពួកគេថាជាដីរបស់រដ្ឋ និងត្រូវដកហូតយកវិញ ។ គួរឱ្យកត់សំគាល់	ល្មម

			ដែរថា ដីនេះគឺស្ថិតនៅតំបន់បដិសរណដ្ឋានសត្វព្រៃក្នុងស្រុកលំផាត់។ សេចក្តីរាយការណ៍មួយបានលើកឡើងថា ដីទំហំ១០០ហិកតាត្រូវបានលក់ទៅឱ្យជនជាតិចាម ដែលស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ការពាររបស់ខេត្តនៅតំបន់អូរសៀងលាន។	
	ជ័យឧត្តម	-ក្បែរទន្លេស្រែពក		អត់ដឹង
អូរជុំ	ឯកភាព	-ជាប់ផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំឯកភាពធ្លាប់មានពិសោធន៍ក្នុងបញ្ហាលក់ដីជាច្រើនដងកន្លងមក ហើយភាគច្រើនជាប់ពាក់ព័ន្ធលក់ដីនៅទសវត្សរ៍៩០។ ការសាមគ្គីក្នុងសហគមន៍មានភាពទន់ខ្សោយ។ ឥឡូវនេះ ការលក់ដីបានកើតឡើងយ៉ាងរលូន។ ជំលោះក្នុងសហគមន៍មានកំរិតខ្លាំងទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី។ ម្ចាស់សណ្ឋាគារនៅបានលុងបានទិញដីទំហំ១០០ហិកតាកាលពីខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៤។	ច្រើន
	ចាអុង	-ជិតទីប្រជុំខេត្ត -តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំចាអុងមានលក់ដីនៅកំរិតទាប បើប្រៀបធៀបនឹងសម្ពាធនាពេលបច្ចុប្បន្ន។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយការលក់ដីនិងការអភិវឌ្ឍចំការកៅស៊ូបានកើតឡើងរួចហើយតាំងពីអតីតកាល។ ដីខ្លះលក់ ពេលថ្មីៗនេះ (ក្រោយច្បាប់ភូមិបាល២០០១)ហើយករណីលក់ដីខ្លះទៀតកំពុងប្រកួតប្រជែង។	ល្មម
	អូរជុំ	-ជិតផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំអូរជុំស្ថិតនៅទីរួមស្រុកអូរជុំហើយនៅជិតទីប្រជុំជនខេត្ត។ ថ្មីៗនេះ មានការលុកលុយពីចំការកៅស៊ូនិងការដណ្តើមយកដី។ ឥឡូវនេះ អាជ្ញាធរ និងឈ្មួញទិញដីព្យាយាមចាត់ចែងដីក្នុងឃុំ ជាពិសេស ក្នុង២០០៣-២០០៤។ បញ្ហានេះ ធ្វើឱ្យសហគមន៍មានការព្រួយបារម្ភណ៍ និងឃុំអូរជុំស្ថិតនៅក្រោមការប៉ុនប៉ងលក់ដី និងបញ្ហាជំលោះក្នុងសហគមន៍កើតមានឡើងយ៉ាងខ្លាំង។	ខ្លាំង
	កាឡៃ	-ជិតផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំកាឡៃស្ថិតនៅតាមបណ្តោយផ្លូវស្រុករ៉ឺនសៃ និងមានការជាប់ទាក់ទិននឹងការលក់ដីដែលធ្វើឱ្យប្រជាជនក្នុងសហគមន៍មិនសប្បាយចិត្ត។ សេចក្តីរាយការណ៍មួយលើកឡើងថា មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់របស់ខេត្តទាក់ទងជាមួយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន។	ល្មម
	ល្អក់	-ជិតផ្លូវស្រុក	-តំបន់មួយដែលមានផ្ទៃដីទំហំ១០០ហិកតាត្រូវបានលក់ទៅឱ្យមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ខេត្តនៅឆ្នាំ១៩៩៩។	តិច

		-តំបន់ដីក្រហម	សហគមន៍រាយការណ៍ថា តំបន់នេះមានផ្ទៃដីប្រហែលជាង២០០ហិកតាឯណោះ។ ពាក្យចចាមអារ៉ាមថា មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់យោធាថ្នាក់តំបន់បានទិញដីក្នុងឃុំនេះ។	
	ប៉ូយ	-ជិតផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំនេះមានករណីលក់ដីបន្តិចបន្តួច។ សហគមន៍នេះ មានប្រវត្តិតស៊ូប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងនឹងការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ។	ច្រើន
	សាមគ្គី	-ជិតផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំឯកភាពធ្លាប់មានបទពិសោធន៍ក្នុងបញ្ហាលក់ដីជាច្រើនដង ហើយភាគច្រើនជាប់ពាក់ពន្ធ័នឹងការលក់ដីតាំងពីទសវត្សរ៍៩០។ ការលក់ដីបែបនេះធ្វើឱ្យសាមគ្គីភាពក្នុងសហគមន៍មានភាពទន់ខ្សោយ។ ឥឡូវនេះ ការលក់ដីបានកើតឡើងយ៉ាងរលូន។ ជំលោះក្នុងសហគមន៍មានកំរិតខ្លាំងទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាដីធ្លី។ សេចក្តីរាយការណ៍មួយបានឱ្យដឹងថា មេឃុំលក់ដីទំហំ១០០ហិកតា នៅក្នុងភូមិរាជក្នុងតំលៃទឹកប្រាក់ ៣,០០០ដុល្លានៅឆ្នាំ១៩៩៣ ហើយបញ្ហានេះនៅតែបន្តរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩៤។ ឥឡូវនេះ អ្នកទិញកំពុងព្យាយាមប្រកាសកម្មសិទ្ធរបស់ខ្លួន។	ច្រើន
អូរយ៉ាដាវ	សោមធំ	-ជិតផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម -តំបន់វាលស្រែ	-ដីទំហំ២០០ហិកតា បានបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាលពីឆ្នាំ១៩៩២ ដោយសារចំការដូងប្រេង(សព្វថ្ងៃក្លាយមកជាចំការកាហ្វេវិញ) កើតឡើងនៅទីនោះ។ ថ្មីៗនេះ ដីពីរឬបីកន្លែងត្រូវបានលក់។	តិច
	ប៉ាក់ញៃ	-ជិតផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម -តំបន់វាលស្រែ -ជិតព្រំប្រទល់វៀតណាម	-ឃុំប៉ាក់ញៃជាប់ព្រំប្រទល់វៀតណាម។ ពេលថ្មីៗនេះ មានអ្នកមកពីខាងក្រៅប៉ុនប៉ងទិញដីទំហំ ១,០០០ហិកតា ក្នុងភូមិលុម។ តំបន់នេះគឺស្ថិតក្នុងលក្ខណៈចំការព្រៃចាស់។ ឃុំនេះមានការកើនឡើងនូវការលក់ដីនៅតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិលេខ១៩ ឆ្ពោះទៅកាន់ប្រទេសវៀតណាមដោយមន្ត្រីយោធា និងប៉ូលិស។	ខ្លាំង
	លំជ័រ	-ជិតផ្លូវជាតិ -តំបន់ដីក្រហម	-ឃុំលំជ័រធ្លាប់បានលក់ដីនៅតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិលេខ១៩។ ប្រជាជនមួយចំនួន បានប្រកាសថា ទិញដី នោះតែមិនទាន់បានមករស់នៅ។ ពេលថ្មីៗនេះ មន្ត្រីយោធាបានប៉ុនប៉ងធ្វើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីទំហំ៥០០ ហិកតា	ល្មម

		-តំបន់វាលស្រែ	អាទិភាពមុនឆ្នាំ២០០១ ដោយសំអាងលើការបែងចែកដីរបស់ស្រុក។ សេចក្តីរាយការណ៍មួយ ឱ្យដឹងថា ប្រជាជននៅ ឃុំលំជ័រកំពុងធ្វើស្រែចំការនៅលើដីទំហំ៥០០ហិកតា តែអ្នកភូមិក្នុងឃុំប៉ាតេ បាននាំគ្នាលក់ដីនោះ ហើយឥឡូវកំពុងស្ថិតក្នុងការប្រទាញប្រទង់។	
	យ៉ាទុង	-ជិតផ្លូវជាតិ -តំបន់ដីក្រហម -តំបន់វាលស្រែ	-ប្រជាជននៅឃុំយ៉ាទុងបានធ្វើការប្រឆាំងតវ៉ាយ៉ាងខ្លាំងក្លាចំពោះការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់ដី។ ផ្ទុយទៅវិញ ឈ្មួញដី និងអាជ្ញាធរជាប់ពាក់ពន្ធ័នៃការបង្ខិតបង្ខំឱ្យលក់ដី។ ដីមួយផ្នែកតូចត្រូវបានលក់ និងដណ្តើមយក នៅតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិលេខ១៩។	តិច
	ប៉ាតេ	-ជិតផ្លូវជាតិ -តំបន់ដីក្រហម -តំបន់វាលស្រែ	-ឃុំប៉ាតេធ្លាប់មានបញ្ហាការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី។ ដីជាច្រើនកន្លែងត្រូវបានបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់ នៅតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិលេខ១៩កន្លងមក។ ឥឡូវនេះ ការលក់ដីកើតឡើងជាថ្មីម្តងទៀត ដែលកំពុងជំរុញដល់សហគមន៍។ មន្ត្រីមូលដ្ឋានមួយចំនួនជាប់ពាក់ពន្ធ័ក្នុងការគៀបសង្កត់ឱ្យប្រជាជនលក់ដីទំហំ៥០០ ហិកតា ដែលប្រឆាំងទៅនឹងឆន្ទៈរបស់សហគមន៍។	ខ្លាំង
	បរខាំ	-ជិតផ្លូវជាតិ -តំបន់ដីក្រហម -តំបន់វាលស្រែ	-ឃុំបរខាំធ្លាប់មានបញ្ហាការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី។ ដីជាច្រើនកន្លែងត្រូវបានបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់នៅតាមបណ្តោផ្លូវជាតិលេខ១៩។ ឥឡូវនេះ ការលក់ដីកើតឡើងជាថ្មីម្តងទៀតដែលកំពុងជំរុញដល់ សហគមន៍។ ករណីមួយគឺដីទំហំ១,០០០ហិកតាត្រូវបានលក់ ហើយបង្កឱ្យមានជំលោះក្នុងសហគមន៍។ ករណីមួយផ្សេងទៀត ដីទំហំ៥០០ហិកតាកំពុងយល់ព្រមលក់ដោយប្រជាជនទាំងអស់ក្នុងភូមិ។ ផ្ទុយទៅ វិញ អាជ្ញាធរ ទទួលស្គាល់ការលក់ដីនេះថា មិនស្របច្បាប់។	ច្រើន
	សេសាន	-ជិតផ្លូវជាតិ -តំបន់ដីក្រហម -តំបន់វាលស្រែ -ជិតព្រំប្រទល់វៀតណាម	-បញ្ហាដីធ្លីនៅតាមបណ្តោយតំបន់ព្រំដែន ពេលខ្លះប្រជាជនវៀតណាម និងអាជ្ញាធរបានប្រកាសកម្មសិទ្ធិលើដី នោះថា មិនមែនជាដីរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាទេ។ របាយការណ៍ជាច្រើនត្រូវបានលើកឡើងថា ដីសម្បទាន និងដីនោះត្រូវបានទិញដោយប្រជាជនកម្ពុជា និងអាជ្ញាធរវិញ។ ភូមិពីរបានរាយការណ៍ថា មានការបាត់បង់ កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ពួកគេស្ទើរតែទាំងអស់ ដោយសារការរំលោភបំពានយកពីសំណាក់	ល្មម

			ប្រជាជនវៀតណាម ។	
តាវែង	តាវែងក្រោម	-ក្នុងសួនឧទ្យានជាតិ -ក្បែរផ្លូវស្រុក	-នៅឃុំតាវែងក្រោមមានការលក់ដីបន្តិចបន្តួចបានកើតឡើង ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អាជ្ញាធរបានផ្សព្វផ្សាយអំពីការបែងចែកដីកម្មសិទ្ធទាំងអស់នោះ ។ ពេលខ្លះ បញ្ហាផ្សព្វផ្សាយហាក់បីដូចជាទាក់ទងជាមួយនឹងការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិយ៉ាងរហ័សនៅក្នុងតំបន់ ។	តិច
	តាវែងលើ	-ក្នុងសួនឧទ្យានជាតិ -ក្បែរផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីស្រែ	-នៅឃុំតាវែងលើមានការលក់ដីបន្តិចបន្តួចបានកើតឡើង ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អាជ្ញាធរបានផ្សព្វផ្សាយអំពីការបែងចែកដីដែលជាកម្មសិទ្ធិ ។ ពេលខ្លះ បញ្ហាផ្សព្វផ្សាយហាក់បីដូចជាទាក់ទងជាមួយនឹងការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិយ៉ាងរហ័សនៅក្នុងតំបន់ ។	តិច
វ៉ឺនសៃ	កោះពាង	-តំបន់សួនឧទ្យានជាតិ -ជិតទន្លេសេសាន -តំបន់ដីស្រែ	-គ្មានសេចក្តីរាយការណ៍ណាបានបង្ហាញឡើយ ។	មិនដឹង
	វ៉ឺនសៃ	-តំបន់សួនឧទ្យានជាតិ -ជិតទន្លេសេសាន -តំបន់ដីស្រែ	-ករណីលក់ដីខ្នាតតូចជាច្រើនកន្លែង ។	តិច
	កុកឡាក់	-តំបន់សួនឧទ្យានជាតិ -ជិតទន្លេសេសាន -តំបន់ដីស្រែ	-ករណីលក់ដីខ្នាតតូចជាច្រើនកន្លែង ។ ប្រជាជនជនជាតិដើមភាគតិចនៅទីប្រជុំស្រុកបានកំពុងចាប់យកដីនៅតាមបណ្តោយផ្លូវទៅកាន់ឃុំ ។	តិច
	កោះពាក	-ជិតទន្លេសេសាន -តំបន់ដីស្រែ -តំបន់ដីក្រហម	-គ្មានសេចក្តីរាយការណ៍ណាបានបង្ហាញឡើយ ។	មិនដឹង

	ប៉ាកាឡាញ់	-ក្បែរទន្លេសេសាន -តំបន់ដីស្រែ	-គ្មានសេចក្ដីរាយការណ៍ណាបានបង្ហាញឡើយ ។	មិនដឹង
	កាចូន	-ក្បែរទន្លេសេសាន -ក្បែរផ្លូវស្រុក -តំបន់ដីក្រហម	-ការលក់ដី និងការកាន់កាប់កម្មសិទ្ធិលើដីកើតមានឡើងនៅតាមដងផ្លូវពីស្រុកបានលុងទៅស្រុកវឺនសៃ ។ ដីព្រៃទំហំ២០០ហិតតបានលក់ជាច្រើនឆ្នាំដែលដីនោះស្ថិតនៅក្បែរអូរតាង ប៉ុន្តែអ្នកភូមិមិនព្រមប្រាប់អំពីរឿងនេះ ។	តិច
	បានពង	-ក្បែរផ្លូវស្រុក	-ការលក់ដី និងការកាន់កាប់កម្មសិទ្ធិលើដីកើតមានឡើងនៅតាមដងផ្លូវពីស្រុកបានលុងទៅស្រុកវឺនសៃ ។	ល្មម
	ភ្នំកុក	-ក្បែរទន្លេសាន -តំបន់ដីស្រែ		មិនដឹង
	ហាតប៉ាក	-ក្បែរទន្លេសាន		មិនដឹង

ការកំណត់កំរិតនៃការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី បានបង្ហាញក្នុងផែនទី២ខាងក្រោម ។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា ផែនទីនេះ មិនបានបង្ហាញអំពីភាពខុសគ្នារវាងតំបន់ក្នុងឃុំនិមួយៗទេ ។ នេះជារូបភាពរំខានមួយដល់ឃុំបរខាំ ជាសហគមន៍ដែលមានបញ្ហាដីធ្លីធ្ងន់ធ្ងរនៅលើតំបន់ដីក្រហមនៅក្បែរផ្លូវជាតិលេខ១៩ ប៉ុន្តែក៏នៅមានបញ្ហាបន្តិចបន្តួចក្នុងតំបន់ឆ្ងាយៗពីផ្លូវផងដែរ ។

ផែនទីនេះគឺបង្ហាញលទ្ធផលនៃការប្រមូលពត៌មានអំពីលទ្ធភាពការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់ដី ។ ផែនទីនេះមិនត្រឹមត្រូវឥតខ្ចោះនោះទេ ដូច្នេះវាអាចធ្វើឱ្យមើលឃើញពីភាពប្រហាក់ប្រហែលនៃការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីក្នុងខេត្តរតនគិរីតែប៉ុណ្ណោះ ។

ផែនទី ២

ការបាត់បង់កដីធ្លីក្នុងខេត្ត រតនគិរី ខែ វិច្ឆិកា ២០០៤

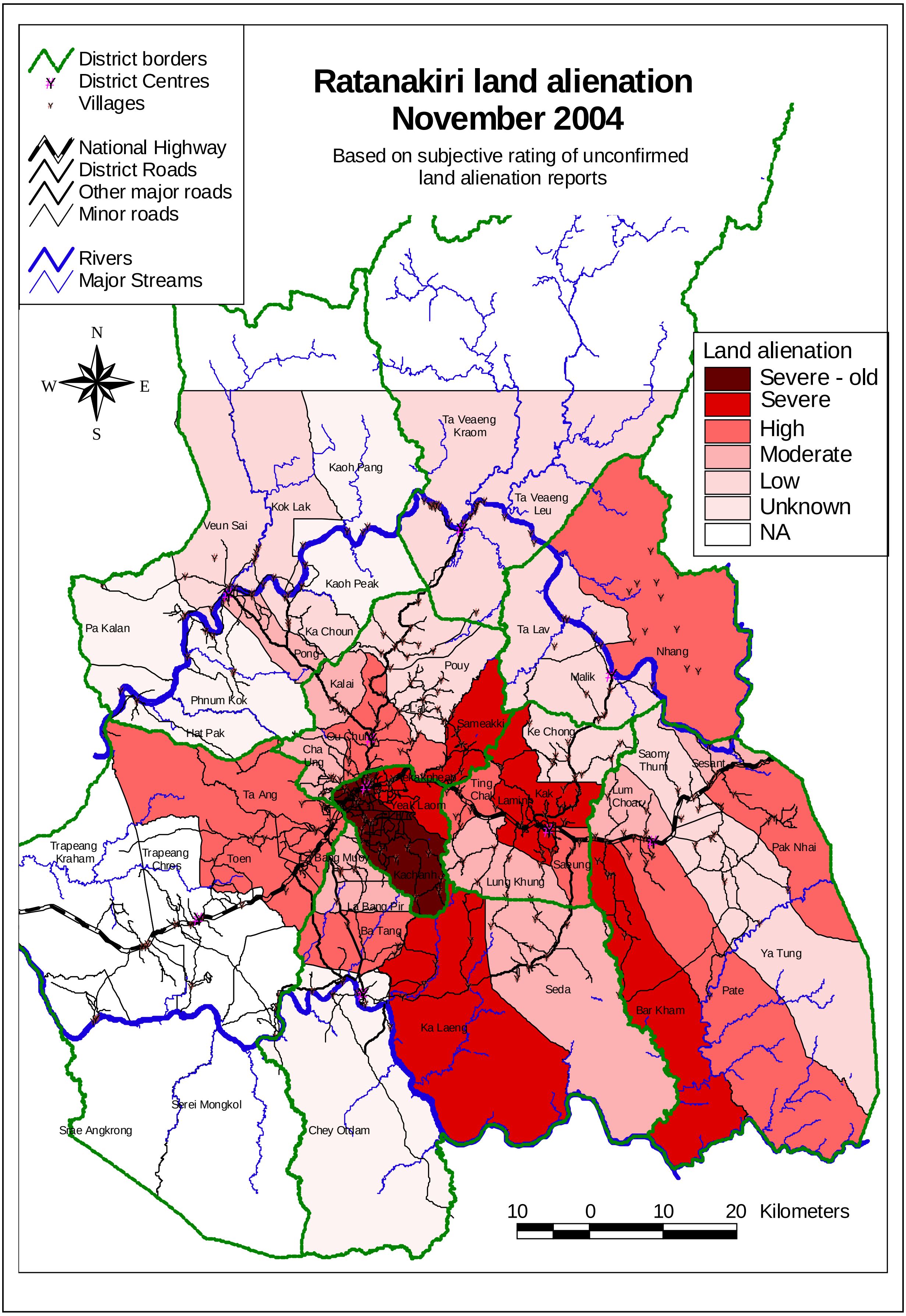

V – រាល់បញ្ហាធ្វើឱ្យមានការបាត់បង់ដីធ្លី និងការលក់ដី

ក្នុងការប៉ុនប៉ងស្វែងយល់ថា តើហេតុអ្វីបានជាការបាត់បង់ដីធ្លីកើតមានឡើង? ក្រុមការងាររបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសហគមន៍បានពន្យល់នូវមូលហេតុ ឬយន្តការផ្សេងៗ ដែលកើតមានឡើងក្នុងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់ដីធ្លី ។ ខាងក្រោមនេះ ជាសេចក្តីរាយការណ៍ដោយសង្ខេបដូចតទៅ :

- សមាជិកសហគមន៍មិនមានការយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ហើយថែមទាំងមិនដឹងច្បាស់អំពីសិទ្ធិ និងការទទួលខុសត្រូវពីច្បាប់ភូមិបាល ច្បាប់កិច្ចសន្យា និងច្បាប់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំទៀតផង ។ លទ្ធផលបែបនេះ ជាកត្តាមួយងាយស្រួលបោកបញ្ឆោត និងបំភិតបំភ័យដល់ប្រជាជនឱ្យលក់ដីក្នុងតំលៃទាបបំផុត ។
- ក្រុមប្រឹក្សាឃុំខ្លះ មានចិត្តចង់ការពារដីសហគមន៍ ក៏ប៉ុន្តែអាជ្ញាធរស្រុកមិនគាំទ្រ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះមានការគំរាម កំហែង ឬព្រួតដៃគ្នាជាមួយក្រុមប្រឹក្សាឃុំលក់ដី ឬអនុមតិលើការលក់ដីសហគមន៍ថែមទៀត ។
- ក្នុងករណីខ្លះទៀត ក្រុមប្រឹក្សាឃុំហាក់ដូចជាពាក់ពន្ធ័ដោយផ្ទាល់ជាមួយឈ្មួញទិញដី ។
- សេចក្តីរាយការណ៍ខ្លះថា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំអនុមតិលើការលក់ដី ពីព្រោះមានការគំរាមកំហែង ឬបំភិតបំភ័យពីអ្នកលក់ដី ឬឈ្មួញកណ្តាលទិញដី(ដែលអ្នកខ្លះរស់នៅក្នុងសហគមន៍ ឬក្រៅសហគមន៍) ។
- សេចក្តីរាយការណ៍អំពីក្រុមប្រឹក្សាឃុំលក់ដីក្នុងខណៈដែលពួកគេអាចធ្វើទៅបាន ដោយពួកគេសង្ស័យថាមិនត្រូវបានជ្រើស តាំងជាក្រុមប្រឹក្សាឃុំម្តងទៀតឡើយ ។ ម៉្យាងវិញទៀត ច្បាប់ភូមិបាលទំនងជាជំរុញរឿងនេះពិតប្រាកដ ។
- អាជ្ញាធរភូមិ និងឃុំកំពុងតែមានការលក់ដីដោយមិនបានប្រាប់ដល់សហគមន៍ ឬលក់ដីនោះដោយផ្ទុយពីលក្ខខ្ខិកៈនៃការហាមប្រាមលក់ដី ។
- ក្នុងមធ្យោបាយបែបនេះហើយ ដែលរចនាសម្ព័ន្ធថ្មីរបស់រដ្ឋាភិបាលពេលខ្លះមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ដល់ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងតាមលក្ខណៈប្រពៃណីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច ដែលបណ្តាលឱ្យមានការចុះខ្សោយដល់រចនាសម្ព័ន្ធសង្គមរបស់សហគមន៍ជនជាតិ ។
- សាមគ្គីភាពក្នុងភូមិត្រូវបានចុះខ្សោយ ព្រោះតែប្រជាជនមួយចំនួនក្នុងសហគមន៍មិនស្តាប់តាមការបង្គាប់របស់ក្រុមចាស់ទុំ ក្នុងភូមិ ។ ជនទាំងអស់នោះកំពុងប្រព្រឹត្តផ្ទុយទៅនឹងក្បួនច្បាប់សង្គមប្រពៃណីរបស់សហគមន៍ ។ ជាញឹកញាប់ជនទាំងអស់នោះកំពុងតែមានការគាំទ្រ និងទទួលស្គាល់ដោយឈ្មួញទិញដី និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ។
- ដីព្រៃត្រូវបានកាប់ឆ្ការដោយខុសច្បាប់ហើយប្រកាសភោគៈ អ្នកភូមិមួយចំនួនបានទទួលលុយពីអ្នកខាងក្រៅឱ្យធ្វើកិច្ចការនេះ ដោយយល់ថាដីនោះនឹងត្រូវទិញនៅពេលកាប់ឆ្ការរួច ។
- ដីចំការចាស់ត្រូវបានលក់ហើយដីព្រៃនៅជុំវិញចំការចាស់នោះត្រូវបានកាប់ឆ្ការដោយខុសច្បាប់ ហើយជំនួសមកវិញនូវដីដែលធ្លាប់ធ្វើចំការពីមុន ។
- ដីចំការចាស់កំពុងបន្តលក់ជាហូរហែ ។ ប្រជាជនដែលមិនធ្លាប់លក់ដីមានការច្រណែនគ្នានឹងអ្នកដែលបានលក់ដី ឬពួកគេមានអារម្មណ៍រងនូវសំពាធជំរុញឱ្យលក់ដីមុនពេលដីនោះត្រូវបានគេចាប់យក ឬបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដោយគ្មានសំណង ។ សេចក្តីរាយការណ៍ជាច្រើនបានលើកឡើងអំពីឈ្មួញទិញដី និងមន្ត្រីក្នុងតំបន់អនុវត្តនូវផែនការបែបនេះ (សូមមើលករណីសិក្សាទី៣) ។
- ប្រធានភូមិខ្លះលក់ដីដោយខុសច្បាប់ ឬអនុមតិលក់ដីដែលជាគំរូអាក្រក់ដល់ប្រជាជនដទៃទៀត ។ ជាញឹកញាប់ដីចំការចាស់នៅជិតទីប្រជុំជន និងតាមដងផ្លូវត្រូវបានលក់ ដោយសារតែតំលៃដីនោះមានកំរិតខ្ពស់ ។

- ដីមួយចំនួនត្រូវបានលក់ដោយគ្មានការចុះកិច្ចសន្យា ឬកិច្ចសន្យាដែលគ្មានការព្រមព្រៀងពីភាគីទាំងសងខាង គ្មានកាលបរិច្ឆេទច្បាស់លាស់ ឬកែបន្លំការចុះកាលបរិច្ឆេទមុនឆ្នាំ២០០១។
- ដីខ្លះត្រូវបានខ្ចី ឬជួលដោយមិនសរសេរកិច្ចព្រមព្រៀងដែលក្នុងគោលបំណងចង់បន្លំយកដីនោះ។
- ក្រុមហ៊ុនដាំដំណាំឧស្សាហកម្មមួយចំនួនបានជួលដីយ៉ាងសន្លឹកសន្លាប់ហើយក្រោយមក ក៏បានយកដីនោះទៅធ្វើជាកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួន។
- ដីរបស់ភូមិ ឬឃុំជិតខាងត្រូវបានលក់ដោយភូមិ ឬឃុំផ្សេង ដោយសារពួកគេប្រកាន់ថាមិនដឹងពីព្រំប្រទល់ដី ច្បាស់លាស់ ឬដោយការអះអាងបែបផ្សេងថា ជាដីជីដូនជីតារបស់គេ។
- ការលក់ដីខុសច្បាប់ជាច្រើនកន្លែងបានកើតឡើង (ភាគច្រើនដីចំការសហគមន៍ដែលលាតសន្ធឹងយ៉ាងធំធេង) ដែលអ្នកទិញមិនទាន់ចូលកាន់កាប់ភោគៈនៅឡើយប៉ុន្តែឥឡូវនេះពួកគេព្យាយាមចូលកាន់កាប់វិញ។ ជាញឹកញាប់ ពួកគេមិនមានសិទ្ធិពេញលេញចំពោះការចូលកាន់កាប់ដីធ្លីនោះឡើយ។
- អ្នកភូមិបានលក់ដីរបស់គេដើម្បីផ្គត់ផ្គង់សេចក្ដីត្រូវការជាចាំបាច់របស់ពួកគេដូចជាថ្នាំពេទ្យ និងស្បៀងអាហារ។ ជនជាតិដើមភាគតិចមួយចំនួននៅតែបន្តការប្រើប្រាស់ថ្នាំពេទ្យ។ ឆ្នាំនេះទិន្នផលស្រូវមានកំរិតទាបហើយបញ្ហាជាច្រើនដែលបង្កមកពីការលក់ដី និងខ្វះដីដាំស្រូវ។
- សហគមន៍ជាច្រើនរាយការណ៍ថា តំលៃថ្នាំពេទ្យសំរាប់ព្យាបាលសុខភាពមានកំរិតខ្ពស់ និងសេវាថែទាំសុខភាពមិនគ្រប់គ្រាន់ ។ ប្រជាជននិយាយថាពួកគេលក់ដីដើម្បីយកលុយមកបង់ថ្លៃសេវាសុខភាព។
- អ្នកភូមិលក់ដីដើម្បីយកលុយមកទិញសំភារៈប្រើប្រាស់ ដូចជាម៉ូតូ និងទូរទស្សន៍ ព្រោះពួកគេឃើញអ្នកផ្សេងមានរបស់របរទាំងអស់នេះ។
- មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ថ្នាក់ស្រុក និងប៉ូលីសរស់នៅក្នុងសហគមន៍បានលក់ដីនោះ នៅពេលដែលពួកគេផ្លាស់ប្ដូរទៅនៅសហគមន៍ផ្សេង។
- អ្នកមានភោគទ្រព្យខ្លះបានគំរាមកំហែង ឬបបួលប្រជាជនឱ្យលក់ដី ហើយសន្យាឱ្យពួកគេធ្វើការងារក្នុងដីចំការនោះ។ ជាញឹកញាប់ ការសន្យាផ្ដល់ការងារបែបនោះត្រូវបានប្រែក្រឡាស់មួយប្រព្រិចភ្នែក។
- អ្នកមានភោគទ្រព្យខ្លះទៀតបានទិញដីពីសហគមន៍សំរាប់ដាំដំណាំ ហើយសន្យាប្រគល់លុយឱ្យសហគមន៍រៀងរាល់ឆ្នាំ ប៉ុន្តែបានប្រែក្រឡាស់សំដីនៅរយៈពេលពីរបីឆ្នាំក្រោយមក។
- អ្នកពីខាងក្រៅបានសុំប្រធានសហគមន៍ដោយឱ្យអំណោយបន្តិចបន្តួច ដើម្បីទទួលស្គាល់ជាសមាជិកសហគមន៍ពេញសិទ្ធិ បន្ទាប់មក សមាជិកសហគមន៍រូបនោះទទួលបានសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីផងដែរ។
- បុរស និងស្ត្រីភូមិផ្សេងគ្នារៀបការជាមួយគ្នា តែនៅពេលដែលពួកគេផ្លាស់ប្ដូរទីលំនៅ ពួកគេក៏លក់ដីភូមិនោះ។

បញ្ហាដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ត្រូវបានពិចារណាថា បណ្ដាលមកពីចំណុចសំខាន់ពីរដូចរៀបរាប់ខាងក្រោមនេះ :

ក).ការលក់ដីខ្នាតធំ

- ឈ្មួញទិញដីទាក់ទងជាមួយនឹងអាជ្ញាធរស្រុក និងឃុំ ដើម្បីគំរាមកំហែងដល់អ្នកភូមិមូលដ្ឋានឱ្យលក់ដីសហគមន៍ និងសន្យា ផ្ដល់ប្រាក់រាប់រយដុល្លា ហើយរួមបញ្ចូលទាំងសន្យាសាងសង់សាលារៀន អណ្ដូងស្នប់ និងម៉ាស៊ីនភ្លើង ឱ្យប្រជាជនក្នុងសហគមន៍។

- អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានកំពុងគំរាមកំហែង និងបបួលអ្នកភូមិឱ្យចូលរួមក្នុងការលក់ដីសហគមន៍របស់ពួកគេក្នុងនាមគំរោងអភិវឌ្ឍន៍។
- ដីសហគមន៏ត្រូវបានលក់សំរាប់យកប្រាក់មកបំពេញសេចក្តីត្រូវការរបស់សហគមន៍ ដែលពួកគេចង់បង្ហាញប្រវត្តិសាស្រ្តថា ខ្លួនរបស់គេជាអ្នកមានដោយសារលក់ដី។
- បុគ្គលក្នុងភូមិលក់ ឬដូរដីជាមួយនឹងម៉ូតូ ម៉ាស៊ីនភ្លើង ទូរទស្សន៍ និងក្បាលវីដេអូ ។ ជាទូទៅ ឈ្មួញទិញដីបានបញ្ចុះបញ្ចូល បែបនេះ ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះ ឈ្មួញទិញដី និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានទទួលប្រាក់កំរៃទៅតាមនោះដែរ។
- អ្នកភូមិលក់ដីទៅឱ្យអ្នកពីខាងក្រៅ ហើយបន្ទាប់មកសង្ឃឹមថា នឹងបានការងារធ្វើពីម្ចាស់ថ្មី ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ប៉ុន្តែការសង្ឃឹមនេះមិនពិតប្រាកដទេ។
- អ្នកភូមិលក់ដីដោយសារការអស់សង្ឃឹម និងគ្មានទំនុកចិត្តដោយសារការគំរាមកំហែងយ៉ាងខ្លាំង ការបកស្រាយពតិមានបំភាន់ និងបំភិតបំភ័យ (សូមមើលករណីសិក្សាទី៣) ។
- ការលក់ដីភាគច្រើនជាប់ពាក់ពន្ធ័ជាមួយនឹងបញ្ហាច្រើនបែបយ៉ាងដូចជាប្រើអំណាចអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានជាដើម។ ជាញឹកញាប់អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានទាំងអស់នោះ ដើរតួដោយផ្ទាល់ពីអាជ្ញាធរថ្នាក់ខ្ពស់ ឬពីជនមានអំណាច និងក្រុមហ៊ុន។
- ក្នុងករណីខ្លះទៀត ការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីគឺដោយសារទំរង់នៃតំបន់ដីសម្បទាន ដូចជាពេលថ្មីនេះ មានតំបន់រ៉ែត្បូងនៅស្រុកបរកែវ និងស្រុកលំផាត់។

ខ). ការលក់ដីខ្នាតតូច

ករណីជាច្រើនមិនថានៅសហគមន៍ អាជ្ញាធរភូមិ ឬឃុំទេ គឺបានប្រាប់ពីការលក់ដីខ្នាតតូចនេះជាញឹកញាប់ ហើយការលក់ដីនេះភាគច្រើនគ្មានឯកសារ ឬកិច្ចសន្យាអ្វីទាំងអស់។ ប៉ុន្តែកន្លែងខ្លះ ហាក់បីដូចជាមានការតឹងតែងចំពោះការលក់ដី ដោយសារតែមានផែនការប្រើប្រាស់ដីធ្លី និងលក្ខន្តិកៈសហគមន៍។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយការលក់ដីភាគច្រើនធ្វើឡើងដោយសម្ងាត់។ ហេតុដូចនេះ របាយការណ៏នេះចង់បង្ហាញអំពីកលល្បិចខ្លះដែលប្រើប្រាស់ដោយអ្នកទិញ និងអ្នកលក់រួមមានដូចតទៅនេះ :

- អ្នកទិញ និងអ្នកលក់ទាំងពីរនាក់និយាយថា អ្នកទិញគ្រាន់តែខ្ចីដីសំរាប់ដាំសណ្តែក តែតាមពិតអ្នកទិញបានប្រគល់លុយឱ្យអ្នកលក់ស្រេចហើយ។
- អ្នកទិញនិយាយថា ប្រធានភូមិបានចុះហត្ថលេខារួចជាស្រេច ហើយចំពោះឯកសារលក់ដីនៅពេលនោះដែរ ថែមទាំងបានទទួលលុយរួចរាល់ទៀតផង។
- ប្រជាជនបានបដិសេធយ៉ាងខ្លាំងដែលថាពួកគេលក់ដី។
- អ្នកភូមិនិយាយថា ពួកគេមានលុយទិញម៉ូតូមួយគ្រឿងនេះ គឺដោយសារពួកគេខិតខំដាំសណ្តែកសៀងលក់។

បន្ថែមពីលើនេះករណីជាច្រើនបានកើតឡើងចំពោះបញ្ហាដីធ្លីនិងផ្ទុយពីការពិតក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច និងមានគណៈកម្មការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិដែលបានទទួលស្គាល់ដោយអាជ្ញាធរខេត្ត។ សហគមន៍ជាច្រើនមានការទទួលស្គាល់ដោយដីកាខេត្ត ប៉ុន្តែការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីនៅតែកើតឡើង និងពេលខ្លះកើតឡើងយ៉ាងឆាប់ រហ័សទៀតផង។ បញ្ហាទាំងអស់នេះកើតមានឡើងដូចតទៅ :

- អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានមិនគោរពលក្ខន្តិកៈសហគមន៍។

- ការកាប់ឈើហ៊ុប និងកាប់ឆ្ការដីព្រៃដោយខុសច្បាប់សំរាប់ធ្វើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិឯកជន
- ការបំផ្លិចបំផ្លាញធនធានធម្មជាតិក្នុងសហគមន៍មូលដ្ឋាន ។
- ជំលោះរវាងព្រំប្រទល់ភូមិ និងឃុំ ។
- យន្តការដោះស្រាយជំលោះទាក់ទងនឹងធនធានធម្មជាតិដែលមិនទៅនឹងកន្លែងកើតហេតុ ។
- បញ្ហាទាំងនេះ ហាក់បីដូចជាទាក់ទងជាមួយនឹងភាពអវិជ្ជមាននៃឥទ្ធិពលខាងក្រៅដ៏លើសលប់ឈានទៅរកភាពវិជ្ជមាននៃឥទ្ធិពល ខាងក្រៅ ហេតុការបែបនេះកើតឡើងដោយសារៈ

  - មានភាពសំបូរបែបនៃឥទ្ធិពលអវិជ្ជមាន
  - ខ្វះការគាំទ្រជាវិជ្ជមានឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់
  - ខ្វះការពង្រឹងសហគមន៍ឱ្យបានសមស្រប
  - មិនយកចិត្តទុកដាក់ដល់ប្រពៃណីសហគមន៍ជារួមមានគំរោងអភិវឌ្ឍន៍របស់រដ្ឋាភិបាល និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ។

ដើម្បីបង្ហាញបញ្ហាអំពីការបាត់បង់ដីធ្លីក្នុងខេត្តរតនគិរី និងមានករណីសិក្សាជាច្រើនក្នុងរបាយការណ៍នេះ នឹងផ្តល់ជូននៅផ្នែកក្រោយនៃរបាយការណ៍ការនេះ :

VI - ការពិគ្រោះយោបល់ស្តីអំពីលទ្ធផលដែលទាក់ទងជាមួយនឹងការបាត់បង់ដីធ្លី

ពត៌មានប្រមូលបានពីក្រុមការងាររបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាច្រើនក្នុងខេត្តរតនគិរីគឺ ចង់បង្ហាញអំពីការបាត់បង់ដីធ្លីដែលគួរឱ្យកត់សំគាល់ និងការរំខានយ៉ាងខ្លាំងដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគចិត ។ បន្ថែមពីលើនេះ ការបាត់បង់ដីធ្លីគឺផ្ទុយ នឹងច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ។ ការធ្វើឡើងដោយខុសច្បាប់បែបនេះ ដោយសារការមិនគោរព និងមិនអនុវត្តច្បាប់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។

ក្រុមប្រឹក្សាយុទ្ធសាស្ត្រគោលនយោបាយដីធ្លីនៃគំរោងគោលនយោបាយដីធ្លីបានបង្ហាញថា "ការចែកជូនដីធ្លីរួម មានការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ សិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី និងការទទួលខុសត្រូវលើធនធានទាំងអស់នោះឱ្យបានច្បាស់លាស់ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ការអភិវឌ្ឍប្រទេសកម្ពុជា" (មើលឧបសម្ព័ន្ធ២) ។ ការទទួលខុសត្រូវនេះ មានសារៈប្រយោជន៍ណាស់សំរាប់ ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលការរស់នៅរបស់ពួកគេគឺពឹងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើធនធានធម្មជាតិ ។ ដូច្នេះ ការពិគ្រោះយោបល់ទៅលើការបាត់បង់ដីធ្លីនាពេលបច្ចុប្បន្ន ពិតជាផ្តល់អត្ថន័យខ្លឹមសារដ៏ជ្រាលជ្រៅសំរាប់ការរស់នៅរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច ដែលពួកគេកំពុងរងគ្រោះដោយសារការអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់នោះ ។

ប្រជាជនបានទទួលយកយោបល់ពីអ្នកខាងក្រៅឱ្យលក់ដីរបស់ខ្លួន និងទៅបំរើការងារជាកម្មករនៅតាមចំការដំណាំឧស្សាហកម្មខ្នាតធំ ។ ទោះបីជាយ៉ាណាក៏ដោយ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសហគមន៍មូលដ្ឋានជាច្រើន បានពិភាក្សាចំពោះបញ្ហានេះ ដែលចាត់ទុកជាផ្នែកមួយនៃពង្រាងរបាយការណ៍នេះ គឺពិចារណាអំពីភាពមឿងឆ្ងល់លើគោលគំនិតបែបនេះ ហើយចាត់ទុកសេចក្តីសំអាងទាំងអស់នោះថា មិនបានការ ។

អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាច្រើនបានរាយការណ៍ថា បញ្ហាទាំងអស់នេះ មិនមែនជារឿងធម្មតាទេ ចំពោះជនជាតិដើមភាគតិចដែលបំរើការងារក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ដំណាំឧស្សាហកម្ម ។ ជាទូទៅ អ្នកមកពីខាងក្រៅខេត្តរតនគិរី ត្រូវបាន

អនុញ្ញាតិឱ្យធ្វើជាកម្មករនៅលើដីចំការថ្មីនោះវិញ។ ដូច្នេះ ជនជាតិដើមភាគតិចមិនមានសំណាងទទួលយកការងារបែបនោះឡើយ។ ការពិតសហគមន៍ជាច្រើនបានរាយការណ៍ថា អ្នកមកពីខាងក្រៅបានចូលមកធ្វើជាកម្មករនៅលើដីចំការនោះជាញឹកញាប់បង្កឱ្យមានបញ្ហាដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចថែមទៀត ដូចជាការកើតឡើងនូវការបាត់បង់ដីធ្លីតាមរយៈការផ្ទេរ សិទ្ធិមិនស្របច្បាប់ ឬចាប់យកដីនោះដោយគ្មានការអនុញ្ញាតិ (មើលករណីសិក្សា១)។

ប្រសិនបើ ជនជាតិដើមភាគតិចមួយចំនួនបានទទួលបំរើការងារនៅតាមចំការនោះមែនមានន័យថា ការប្រើប្រាស់កម្លាំងពលកម្មលើការងារបែបនេះជាយន្តការមួយប្រៀបដូចជាប្រើបច្ចេកវិទ្យានៃថ្នាំសម្លាប់ស្មៅ ដើម្បីបំពុលសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ ការងារបែបនេះធ្លាប់កើតមានស្ទើរទូទាំងពិភពលោករួចជាស្រេចហើយ ដែលជាសេចក្តីត្រូវការសំរាប់កម្លាំងពលកម្មធ្វើការនៅតាមចំការក្នុងផ្ទៃដីធំមួយ ហើយប្រើរយៈពេលតិចបំផុត។

ការបាត់បង់ដីធ្លីអាចនាំទៅរកការបង្កើនឱកាសការងារជាបណ្តោះអាសន្ន ប៉ុន្តែឱកាសនោះថយចុះទៅវិញនៅពេលដែលអ្នកពីខាងក្រៅ និងកំលាំងម៉ាស៊ីនត្រូវបានយកមកជំនួស។ ចំពោះផលលំបាកទាំងអស់នេះ សហគមន៍មើលឃើញអំពីលទ្ធភាពបំរើការងារនៅតាមចំការដំណាំឧស្សាហកម្មថាជាសេចក្តីអស់សង្ឃឹមសំរាប់អនាគតទៅវិញ (ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី ២០០២, អង្គការពលកម្មអន្តរជាតិ ២០០០ ២០០៣, អាន់ឌ្រូ ២០០១)។

ស្របពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ក្រុមការងារអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសហគមន៍យល់ឃើញថា ការកើនឡើងនៃសេវាកម្មអប់រំ និងឱកាសសំរាប់ជនជាតិដើមភាគតិចនៅមានកំរិតខ្សោយ ដោយសារប្រពន្ធ័អប់រំមិនរឹងមាំ ធ្វើឱ្យលទ្ធភាពរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចមានការលំបាកក្នុងការស្វែងរកការងារ។ ការផ្លាស់ប្តូរបែបបទការងារដើម្បីបង្កើនប្រាក់ ចំណូលបែបនេះវាកើតឡើងរួចជាស្រេចហើយគឺ :

> ការកាប់បំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើសំរាប់ប្រកបរបរកសិកម្មជំនួសឱ្យការបាត់បង់ដីធ្លី ,,,,,, ការបង្ហាញជាបឋម និងសំខាន់បំផុតនោះ គឺការបែកបាក់ទំនាមទំលាប់ប្រពៃណីរស់នៅ និងការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិត ព្រមទាំងបង្កឱ្យមានការគំរាមកំហែងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់វប្បធម៌ សុខភាព និងលក្ខណៈនៃការរស់នៅរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច និងប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធ។ អាយឡូ ឆ្នាំ ២០០០

ការបង្កើនប្រាក់ចំណូលតាមបែបអាជីវកម្មដំណាំឧស្សាហកម្ម បានធ្វើឱ្យព្រៃជាច្រើនត្រូវបានកាប់ឆ្ការ។ ការកាប់ឆ្ការតំបន់ដីចំការចាស់ ត្រូវបានជំនួសមកវិញនូវដីទំនេរមួយ ដែលត្រូវបានលក់ដោយសហគមន៍ជនជាតិដើម ភាគចតិច ឬដោយសារ ការបង្ខិតបង្ខំ ឬការលួងលោម។ បញ្ហានេះ ត្រូវបានកើតឡើងទូទាំងខេត្តរតនគិរី។ បញ្ហានេះមិនត្រឹមតែបង្ហាញនូវផល ប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ផ្នែកបរិស្ថាន ប៉ុន្តែក៏ បានធ្វើឱ្យថយចុះនូវការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចដែលពឹងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើភោគផលព្រៃឈើ។ ម៉្យាងវិញទៀង ធ្វើឱ្យសហគមន៍រងគ្រោះជាខ្លាំងដោយសារភាពរាំងស្ងួត និងវិបត្តិផ្សេងៗជាច្រើន (ព្រៃឈើមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ព្រោះវាជាប្រភពនៃស្បៀងអាហារសំរាប់បំពេញនៅពេលខ្វះខាត)។ លើសពីនេះទៅទៀត ព្រៃឈើជាផ្នែកមួយជួយទ្រទ្រង់ដល់ប្រពន្ធ័កសិកម្ម ហើយប្រសិនបើកើតមានការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើ វាហាក់បីដូចជាការគំរាមកំហែងដល់ផលិតផលកសិកម្មផងដែរ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយនេះជាករណីដ៏ចាំបាច់នៃប្រពន្ធ័ជំនឿរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចទៅលើព្រៃអារក្សសហគមន៍។ ឥឡូវនេះត្រូវបានគេកាប់ឆ្ការ ដើម្បីយកមកធ្វើជាចំការ ដំណាំទៅវិញ។

សេចក្ដីរាយការណ៍មួយថា ផលលំបាករបស់សង្គមជាច្រើនរួមមានការបែកបាក់សាមគ្គីភាព និងភាតរភាពក្នុងសហគមន៍យ៉ាងឆាប់រហ័សនោះ គឺបណ្ដាលមកពីការបាត់បង់ដីធ្លី។ ការគ្រប់គ្រងដីធ្លីដែលជាការផ្សារភ្ជាប់ជាមួយ នឹងវប្បធម៌ និងការចាត់ចែងរបស់សហគមន៍គឺមានសារៈសំខាន់ណាស់។ ជាធម្មតា ការគ្រប់គ្រងទីផ្សារមិនបានច្បាស់លាស់ នោះវាបណ្ដាលឱ្យខូចខាតប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងដីធ្លី និងវប្បធម៌របស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ តាមទំនៀមទំលាប់ ក្រុមចាស់ទុំក្នុងភូមិមានតួនាទីដោះស្រាយជំលោះ និងចាត់ចែងក្នុងសហគមន៍ ហើយពួកគេក៏មានតួនាទីដឹកនាំក្នុង ការគ្រប់គ្រងដីធ្លី និងធនធានធម្មជាតិទាំងឡាយផងដែរ។ ឥឡូវនេះឈ្មួញកណ្ដាលលក់ដី ហើយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានមិនយកចិត្តទុកដាក់អំពីតួនាទីរបស់ក្រុមចាស់ទុំភូមិឡើយ។ តាមការពិត ឈ្មួញកណ្ដាលហាក់បីដូចជាធ្វើការបំបែកបំបាក់ដល់ប្រជាជនក្នុងសហគមន៍។ ដូច្នេះ ភាពស្និទ្ធស្នាលក្នុងសង្គមត្រូវបានថយចុះ ដែលធ្វើឱ្យងាយស្រួលដល់ការបាត់បង់លើធនធានទាំងអស់នោះ។ ភស្តុតាងរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសហគមន៍បានបង្ហាញថា ជំលោះការប្រគួតប្រជែង និងការរំខានជាច្រើនកើតមានឡើង នៅក្នុងភូមិ និងរវាងភូមិនិមួយៗ។ បញ្ហាទាំងអស់នេះបានជាប់ទាក់ទិនទៅនឹងការបាត់បង់ដីធ្លី និងរួមបញ្ចូលទាំងជំលោះក្នុងសហគមន៍ផងដែរ។

មន្ត្រីគំរោងបានរាយការណ៍ថា អ្នកភូមិខ្លះមានអារម្មណ៍ហាក់បីដូចជា មិនមានសុវត្ថិភាព នៅពេលដែលមានការសាកសួរអំពីបញ្ហាដីធ្លី ដោយសារការប្រឈមមុខនឹងជំលោះក្នុងភូមិរវាងប្រជាជនមួយចំនួន ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធការលក់ដី និងអ្នកដែលមិនបានលក់ដីមានការអន់ចិត្តនឹងគ្នា។ ក្នុងករណីជាច្រើនទៀត មានការទាស់ទែងគ្នាក្រោយពីមន្ត្រី គំរោងមកសាកសួរអំពីបញ្ហាដីធ្លីនេះ។

លើសពីនេះទៀត លុយមួយចំនួនត្រូវបានយកមកចែចូវជាមួយមន្ត្រីគំរោង ក្នុងគោលបំណងឱ្យជួយលាក់ការណ៍សម្ងាត់ពីការលក់ដី។ នេះជាការគំរាមកំហែង និងបំភិតបំភ័យដល់មន្ត្រីគំរោងរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល។ ដូច្នេះ ព្រឹត្តិការណ៍កើតឡើងក្នុងសហគមន៍ និងមានភាពមន្ទិលសង្ស័យជាច្រើនរវាងសមាជិកសហគមន៍មួយជាមួយសមាជិកសហគមន៍ជាច្រើន ទៀត (ដោយសារឈ្មួញទិញដី)។

ជាការពិតណាស់ ការបាត់បង់ដីធ្លី ជាមូលហេតុដែលធ្វើឱ្យបែកបាក់ និងរំខានដល់សេចក្ដីថ្លៃថ្នូររបស់សង្គម និងសហគមន៍មូលដ្ឋាន។ សេចក្ដីថ្លៃថ្នូររបស់សង្គម និងសហគមន៍មូលដ្ឋាន គឺជាការរួមគ្នាធ្វើឱ្យមានការគ្រប់គ្រងធនធាន ធម្មជាតិក្នុងសហគមន៍ និងការងារអភិវឌ្ឍន៍ទូទៅ។ ដំណើរការនោះជាលក្ខណៈពិសេសមួយ ក្នុងការរួមចូលរួមធ្វើផែនការ ប្រើប្រាស់ដីធ្លី កម្មវិធីអប់រំសុខភាពសហគមន៍ កម្មវិធីអប់រំចំណេះដឹងទូទៅ និងអភិបាលកិច្ចល្អក្នុងមូលដ្ឋាន (ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ អាស៊ី ២០០២)។

ក្នុងករណីខ្លះ ការបែបបាក់សេចក្ដីថ្លៃថ្នូររបស់សង្គមក្នុងសហគមន៍ ហាក់បីដូចជាវិវឌ្ឍន៍ទៅរកដំណាក់កាលមួយដែលឈ្មួញទិញដីលក់យកកំរៃពីព្រៃអារក្ស និងព្រៃកប់ខ្មោចរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច។ តាមទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីជនជាតិដើមភាគតិចមានលក្ខណៈពិសេស ចំពោះជីវិតរស់នៅរបស់ពួកគេ។ ករណីខ្លះទៀត អ្នកភូមិត្រូវបានចំណាយលុយទៅឱ្យម្ចាស់ដីថ្មីមកពីតំបន់ទំនាបដើម្បីសុំការអនុញ្ញាតកប់ខ្មោចក្នុងព្រៃកប់ខ្មោចនោះ ។ នេះជាការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ក្រមសីលធម៌ សហគមន៍ និងការគោរពរបស់ប្រជាជន។

បច្ចុប្បន្ន អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមើលឃើញគំរោងអភិវឌ្ឍន៍ខ្វះការយកចិត្តទុកដាក់ ជាញឹកញាប់មិនយកចិត្តទុកដាក់ដោយសារការបាត់បង់ដីធ្លី។ ក្នុងបញ្ហាដ៏អាក្រក់ដែលប៉ះពាល់ដល់សហគមន៍នោះ ឧទាហរណ៍ នៅឃុំកាឡែង

ស្រុកលំផាត់ មានបញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីជាច្រើនកន្លែង ដែលមិនទាន់បានដោះស្រាយនៅឡើយ។ សហគមន៍យ៉ាក់ឡោម ដែលនៅជាប់ទី ប្រជុំជនខេត្តមានដីប្រហែល៧០ភាគរយត្រូវបាត់បង់។ បច្ចុប្បន្ន សហគមន៍កំពុងប្រឈមមុខនឹងការលំបាកបំផុត ហើយ សមាជិកសហគមន៍មួយចំនួនបានផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅទៅរស់នៅសហគមន៍មួយផ្សេងទៀត។ ដូច្នេះ បញ្ហានេះជាការដាក់អំរែក ដ៏ធ្ងន់ទៅលើទីកន្លែងថ្មីនោះ។

ការពិគ្រោះយោបល់ស្តីអំពីបញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លី ពិតជាបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់អំពីអនាគតរបស់សហគមន៍ និង ការអភិវឌ្ឍសង្គមដែលមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ដល់ជនជាតិដើមរស់នៅក្នុងខេត្តរតនគិរី។ ដូច្នេះ វាជាការបរាជ័យមួយចំពោះអនាគតជនជាតិដើមភាគតិច សំរាប់ការចូលរួមក្នុងការងារអភិវឌ្ឍនិរន្តភាពសេដ្ឋកិច្ច និងការគ្រប់គ្រងធនធាន។ បញ្ហាទាំងអស់នេះ គឺបណ្តាលមកពីការមិនគោរព និងអនុវត្តច្បាប់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។

VII- ការសន្និដ្ឋាន

- បញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីជាច្រើនកន្លែងបានកើតឡើងដែលប៉ះពាល់ដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងខេត្តរតនគិរី។
- ការបាត់បង់ដីធ្លីភាគច្រើន ផ្ទុយនឹងគោលបំណង និងច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១។
- តម្រូវការចាំបាច់មួយឱ្យមានការអនុមតិកម្មវិធីអភិបាលកិច្ចល្អទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី។
- ជាញឹកញាប់ បញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីបានប៉ះពាល់ដល់ភាតរភាពសង្គមរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។
- ការបំផ្លិចបំផ្លាញភាតរភាពសហគមន៍ គឺជាការរាំងស្ទះដល់អនាគត និងលទ្ធភាពចូលរួមចំណែកក្នុងការងារអភិវឌ្ឍន៍មូលដ្ឋាន និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។
- ជាញឹកញាប់ ការលក់ដីបានបង្កើនឡើងនូវទ្រព្យសម្បត្តិក្នុងគ្រួសារជាបណ្តោះអាសន្ន ប៉ុន្តែអាចបកស្រាយបានថា ស្ថានភាពបណ្តោះអាសន្នបែបនេះនឹងនាំមកនូវការថយចុះនូវចំណេះដឹងរបស់សហគមន៍ ដែលនឹងឈានទៅរកភាពហិនហោចរបស់សមូហភាពសហគមន៍ទាំងស្រុង។
- បើសិន ខ្វះការពិចារណាអំពីបញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីជាចំបងនោះ លទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍអាចក្លាយទៅជាការបំផ្លិចបំផ្លាញវប្បធម៌ ប្រពៃណី និងការរស់រានរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចទូទាំងខេត្ត។

VIII-អនុសាសន៍

យោងទៅលើយោបល់របស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសហគមន៍ធ្វើការក្នុងខេត្តរតនគិរីមួយចំនួន បានផ្តល់ជាអនុសាសន៍ដូចតទៅ:

ក. តម្រូវការអន្តរាគមន៍ជាបន្ទាន់

- តម្រូវការបន្ទាន់មួយគឺឱ្យមានគោលនយោបាយផ្លូវការ និងប្រព័ន្ធច្បាប់គាំទ្រដល់សិទ្ធិសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច និងរដ្ឋាភិបាលត្រូវប្រកាសពីភាពខុសច្បាប់នៃការបាត់បង់ និងកាន់កាប់ដីធ្លី ដែលមានពាសពេញក្នុងទឹកដីសហគមន៍ ជនជាតិដើមភាគតិច។
- អនុវត្តទៅតាមច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាត្រូវប្រកាសហាមឃាត់ពីការលក់ដី និងព្រៃសម្បទានជាបណ្តោះអាសន្នរហូតដល់មានអនុក្រិតសំរាប់ការចុះបញ្ជីកាន់កាប់ដីធ្លីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច និងដីសម្បទាន

សេដ្ឋកិច្ច។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ក្រុមចាស់ទុំក្នុងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច បានធ្វើសំណើទាំងពីរនេះជាច្រើនដងរួចមកហើយ។ ដូច្នេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគួរតែមានការត្រួតពិនិត្យវាយតំលៃលើប្រព័ន្ធការងារទាំងនោះ ដើម្បីបញ្ជាក់អំពីប្រសិទ្ធិភាពការងារកន្លងមក។

- ការពន្យារពេលគួរតែត្រូវបំពេញដោយប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដើម្បីបង្កើនឱកាសនោះថា ជាការជំរុញដល់ការពន្យារពេល។
- ត្រូវមានការសិក្សាស្រាវជ្រាវដោយលំអិតអំពីបញ្ហាបាត់បង់ដីធ្លីក្នុងខេត្តរតនគិរី។ ដូច្នេះ ការសិក្សានេះពឹងផ្អែកលើសង្គមស៊ីវិល ព្រមទាំងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលអនុវត្តគំរោងសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដើម្បីបង្ហាញឱ្យឃើញការពិតដែលកំពុង កើតឡើង។
- អ្នកលក់ដី ឬចាប់យកដីដោយខុសច្បាប់ត្រូវនាំខ្លួនទៅកាន់តុលាការ ក៏ប៉ុន្តែសកម្មភាពតុលាការមិនត្រូវកោះហៅជនជាតិដើមភាគតិចដែលមិនយល់ពីសកម្មភាពរបស់ខ្លួនជាការខុសច្បាប់ ដោយសារការចាញ់បោកកលល្បិចពីឈ្មួញទិញលក់ដីទាំងនោះទេ។
- ដីធ្លីដែលគេរំលោភបំពានយកពីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវធ្វើការត្រួតពិនិត្យឱ្យបានទូលំទូលាយតាម លក្ខណៈជួញដូរដីដោយខុសច្បាប់ ឬដណ្តើមយកដីពីប្រជាជន ត្រូវប្រគល់ជូនសហគមន៍វិញ។
- រដ្ឋាភិបាលត្រូវជួយគាំទ្រដល់ដៃគូរអភិវឌ្ឍន៍របស់ខ្លួន ដូចជាសហគមន៍ជនជនជាតិដើមភាគតិច និងសង្គមស៊ីវិលផ្សេងៗ ចាប់ផ្តើមយុទ្ធនាការផ្តល់ពតិមានពីច្បាប់ដីធ្លីនៅតាមខេត្តនានាដែលមានជនជាតិដើមភាគតិចរស់នៅ។ កិច្ចការនេះត្រូវធ្វើឡើងសមស្របតាមលក្ខណៈវប្បធម៌ ប្រពៃណី របស់ជនជាតិដើមភាគតិច។
- ម្ចាស់ជំនួយគួរតែបន្តការគាំទ្របណ្តុះបណ្តាល "ផ្សព្វផ្សាយ" អំពីសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចតាមបែបភាសាមូលដ្ឋាន ។ ការផ្សព្វផ្សាយនេះគួរធ្វើឡើងតាមរយៈសង្គមស៊ីវិលជាដៃគូររបស់រដ្ឋាភិបាល។
- រដ្ឋាភិបាល ម្ចាស់ជំនួយ និងសង្គមស៊ីវិល គួរបន្តការគាំទ្រគំរោងសាកល្បងអំពីភាពជាម្ចាស់សហគមន៍ និងពង្រាងអនុក្រិតចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ ការជំរុញល្បឿនទូវពង្រាងអនុក្រិតឱ្យបានឆាប់រហ័យ គឺដើម្បីឱ្យដំណើរការនេះសមស្របជាមួយនឹងការប្រឹក្សាយោបល់របស់ជនជាតិដើមភាគតិចកំពុងចាប់ផ្តើម។
- យោងតាមការអនុមតិអនុក្រិតចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ ដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាល និងម្ចាស់ជំនួយគួរគាំទ្រដល់ការចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ក្នុងមធ្យោបាយទ្រទ្រង់ឱ្យមានសុវត្ថិភាពដីធ្លីក្នុងរយៈពេលវែង។

ខ, ទស្សនៈវិស័យនៃដំណើរការអភិវឌ្ឍនិរន្តរភាពរយៈពេលវែង

វិធានការខាងលើគឺសំរាប់រយៈពេលខ្លីដែលត្រូវការបំពេញបន្ថែមដោយវិធានការជាច្រើនទៀត ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាកំពុងកើតមានឡើង។

ការបាត់បង់ដីធ្លីក្នុងខេត្តរតនគិរី ហាក់បីដូចជាកើតឡើងដោយសារការផ្សព្វផ្សាយអំពីខេត្តនេះ ជាតំបន់សេដ្ឋកិច្ច ឬតំបន់ឧស្សាហកម្ម។ ជាពិសេស បញ្ហានេះកើតឡើងក្រោយពីការចុះហត្ថលេខាត្រីភាគីរវាង កម្ពុជា ឡាវ និង វៀតណាម ដើម្បីធ្វើការអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ត្រីកោណ។ គំរោងផែនការនេះផ្តោតលើការស្ថាបនា ឬជួសជុលផ្លូវជាតិ ចំណតអាកាសយាន្ត និងគំរោងអភិវឌ្ឍន៍ដំណាំឧស្សាហកម្ម។ គំរោងនេះនឹងធ្វើឡើងដោយគ្មានកិច្ចព្រមព្រៀង និងការពិភាក្សាជាមួយជនជាតិដើមភាគតិចទេ។

បន្ថែមទៀត រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានកំពុងពង្រីកគំរោងអភិវឌ្ឍន៍ទេសចរណ៍ក្នុងគោលបំណងបង្កើនប្រាក់ចំណូលដល់ប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងប្រាក់ចំណូលរបស់រដ្ឋ ក៏ប៉ុន្តែគំរោងទាំងអស់នោះ មិនបានផ្តោតលើឱកាសស្មើភាពគ្នាក្នុងការទទួល ផលពីផ្នែកទេសចរណ៍ឡើយ ។

កត្តាទាំងនេះរួមមានទាំងការខ្វះខាតធនធាន និងការរក្សាសន្តិសុខ ប្រពៃណី វប្បធម៌របស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដែលកំពុងមានការគំរាមកំហែងពីមជ្ឈដ្ឋានខាងក្រៅ ។ រាល់អនុសាសន៍ដើម្បីបង្ហាញពីបញ្ហានេះមានដូចខាងក្រោម:

- ការបង្កើនការចូលរួមរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងកិច្ចការអភិវឌ្ឍឱ្យកាន់តែខ្លាំងក្លា ។
- រដ្ឋាភិបាលត្រូវផ្តល់ឱកាសដល់ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងការធ្វើផែនការ ការអនុវត្តគំរោង និងវាយតំលៃផែនការអភិវឌ្ឍថ្នាក់ជាតិ ។ ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ជាពិសេស ស្ត្រី យុវជន និងក្រុមចាស់ទុំក្នុងភូមិ ត្រូវការបន្តការចែករំលែកបទពិសោធន៍ធ្វើផែនការ និងការអនុវត្តកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍មូលដ្ឋាន ។
- អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ត្រូវសិក្សា និងសម្របសម្រួលទៅតាមចំណេះដឹងប្រពៃណីរបស់ប្រជាជនមូលដ្ឋានក្នុងការងារអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ ។ ការសម្របសម្រួលក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍នេះគឺដើម្បីឆ្ពោះទៅរកនិរន្តរភាព និងភាពប្រសើរឡើងក្នុងពេលអនាគតដ៏ឆាប់ខាងមុខនេះ ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពរចនាសម្ព័ន្ធអភិវឌ្ឍន៍មូលដ្ឋាន និងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីប្រមូលផ្តុំការចូលរួមយ៉ាងសកម្មជាមួយជនជាតិដើមភាគតិចដែលជាម្ចាស់លើវិស័យអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ ។ នេះបង្ហាញឱ្យឃើញពីការចូលរួមចំណែកគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ដើម្បីស្តាររចនាសម្ព័ន្ធសង្គម និងវប្បធម៌ប្រពៃណីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចឡើងវិញ ។
- រដ្ឋាភិបាលគួរតែមានការឯកភាពលើពង្រាងគោលនយោបាយទូទៅសំរាប់ការអភិវឌ្ឍជនជាតិដើមភាគតិចឱ្យបានឆាប់រហ័ស ដែលពង្រាងដោយគណៈកម្មការអន្តរក្រសួង(IMC)ឆ្នាំ១៩៩៧ ។ ពង្រាងនេះគឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះប្រទេសកម្ពុជាដែលត្រូវការគោលនយោបាយថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីផ្តល់លទ្ធភាពដឹកនាំការងារអភិវឌ្ឍន៍ដោយជនជាតិដើមភាគតិចខ្លួនឯង ។ រដ្ឋាភិបាលត្រូវទំលុះភាពរាំងស្ទះ និងធ្វើការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងបើកឱកាសឱ្យបានទូលំទូលាយក្នុងការពិគ្រោះយោបល់ ។
- កម្មវិធី ឬប្រកាសអនុក្រិតផ្សេងៗដែលត្រូវអនុវត្តក្នុងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចគួរពិចារណា និងផ្តោតលើវប្បធម៌សង្គម នយោបាយ និង បរិស្ថានជុំវិញកន្លែងដែលពួកគេរស់នៅជាបឋម ។
- ការអភិវឌ្ឍនិរន្តរភាពរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចអាចទទួលបានជោគជ័យ លុះត្រាតែទទួលយកយ៉ាងពេញលេញពីគោលគំនិតរួម និងចំណេះដឹងប្រពៃណី ។ ការបរាជ័យក្នុងការផ្តល់ឱកាសសំរាប់ការចូលរួម និងការសំរេចចិត្តក្នុងការគ្រប់គ្រង និងចាត់ចែងលើធនធានធម្មជាតិក្នុងមូលដ្ឋានអាចឈានទៅរកការគំរាមកំហែងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់វប្បធម៌ជនជាតិដើមភាគតិច និងសហគមន៍ដែលធ្វើឱ្យតំលៃវប្បធម៌ និងរចនាសម្ព័ន្ធសង្គមបាត់បង់ ។
- អ្នកធ្វើការសំរេចចិត្ត អ្នកធ្វើផែនការ អ្នកអភិវឌ្ឍន៍ និងអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រសង្គមគួរតែនាំគ្នាគាំទ្រ និងធ្វើការជាដៃគូរជាមួយសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ដើម្បីបង្កើនជំរើសលើវិស័យអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍របស់ជនជាតិក្នុងប្រទេសកម្ពុជាឱ្យមាននិរន្តរភាព ។

ឯកសារយោងសំខាន់ៗ :

ធនាគារអភិវឌ្ឍនហ៍អាស៊ី (អេឌីបី) ២០០២ : ជនជាតិដើមភាគតិច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រកម្ពុជា, ក្រុងម៉ានីល ប្រទេសភីលីពីន។

ព្រំលី ឌី ១៩៩២ (អ្នកនិពន្ធ) : ធ្វើការងារសាមញ្ញ ទ្រឹស្តី អនុវត្ត និងគោលនយោបាយ, សារពតិមានអាយស៊ីអេស វិទ្យាស្ថានសហការសិក្សាស្រាវជ្រាវ, សាន់ហ្វ្រាន់ស៊ីសកូ។

អង្គការពលកម្មអន្តរជាតិ ២០០០ : មុខរបរប្រពៃណីរបស់ជនជាតិ និងប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធ , អ៊ីមម៉ឹច ត្រិន។

អង្គការពលកម្មអន្តរជាតិ ២០០០ : អនុសញ្ញាអង្គការពលកម្មអន្តរជាតិស្តីពីជនជាតិ និងប្រជាជនកុលសម្ព័ន្ធ ១៩៨៩ (លេខ ១៦៩) - ប្រចាំឆ្នាំ។

អាន់ឌ្រូ ភី ២០០១ : ការប្រែប្រួលទៅតាមកំណែទំរង់ល្បឿនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច , បទពិសោធន៏របស់ជនជាតិទំពួនទាំងពីរភូមិនៅភូមិភាគឦសាន, អង្គការស៊ីដសេកម្ពុជា។

អូស្រុម អ៊ី ១៩៩០ : ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិការវិវត្តរបស់ស្ថាប័នសំរាប់សកម្មភាពសមូហភាព, មហាវិទ្យាល័យកាំព្រីឌ ។

វៃ ដេ ១៩៩៦ : អនាគតមិនពិតប្រាកដរបស់ប្រជាជនតំបន់ខ្ពង់រាបភូមិភាគឦសាន, អន្តរវិជ្ជាសិក្សាស្រាវជ្រាវ អំពីក្រុមជាតិពន្ធក្នុងប្រទេសកម្ពុជា, មជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់, ក្រុងភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា។

ករណីសិក្សា ១

ជំលោះដីធ្លីក្នុងឃុំតឺន ស្រុកកូនមុំ

ករណីសិក្សានេះ ទាក់ទងជាមួយនឹងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ខេត្ត។ តាំងពីឆ្នាំ២០០០ លោក**អ៊ិច**ទាក់ទងជាមួយ អាជ្ញាធរឃុំ និងស្រុក ហើយធ្វើការបង្ខិតបង្ខំសមាជិកសហគមន៍ឱ្យលក់ដីសហគមន៍។ សមាជិកសហគមន៍ភូមិតឺនក្នុងឃុំតឺនមានចំនួន១៥០គ្រួសារ។

ក្នុងដំណើរការលក់ដី លោក**អ៊ិច**សំណើសុំដីទំហំ២០០ហិកតា ប៉ុន្តែសមាជិកសហគមន៍យល់ព្រមប្រគល់ឱ្យដីទំហំ ២០ហិកតាប៉ុណ្ណោះ។ ចុងក្រោយ ភាគីទាំងអស់ លោក**អ៊ិច** និងសមាជិកសហគមន៍បានព្រមព្រៀងគ្នាទទួលយកដីទំហំ២០ហិកតានោះ។ ដីនេះត្រូវដោះដូរតាមរយៈប្រពន្ធ័ប្រពៃណីទំនៀមទំលាប់របស់ជនជាតិដើមភាគតិច ដោយដូរជាមួយនឹងស្រា៦ដើម(៣ង) និងជ្រូកមួយក្បាល៦០គីឡូក្រាម។ ក្នុងមធ្យោបាយនេះ លោក**អ៊ិច** បានកាន់កាប់ដីទំហំ២០ហិកតានោះ។ នៅពេលជាមួយគ្នានោះដែរ អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានបានរៀបចំពិធីជប់លៀងដោយពួកគេទទួលបានជោគជ័យក្នុងការបញ្ចុះបញ្ចូលសហគមន៍លើការឯកភាពលក់ដីនេះ។ ដូច្នេះ សមាជិកសហគមន៍ទទួលបានអាហារតែមួយពេល ហើយបាត់បង់ដីអស់ទំហំ២០ហិកតា។

លោក**អ៊ិច**បានកាន់កាប់ដី២០ហិកតាក្នុងភូមិតឺន បន្ទាប់មក គាត់ហៅសាច់ញាតិរបស់គាត់ឱ្យមកបំរើការងារក្នុងចំការនោះ។ ដីទាំង២០ហិកតាដាំស្វាយចាន់ទី។ ច្រើនខែកន្លងមក លោក**អ៊ិច**ប្រាប់ទៅកម្មកររបស់គាត់ឱ្យកាប់ឆ្ការពង្រីកដីចំការ។ ពេលនោះ សមាជិកសហគមន៍ហាមឃាត់ពីការទន្ទ្រានយកដី។ ប៉ុន្តែ លោក**អ៊ិច**ជំរុញឱ្យកម្មករគាត់ដណ្តើមយកដីសហគមន៍រហូតទាល់តែបាន។ ហេតុដូចនេះហើយទើបមានការប្រឈមមុខជាមួយសមាជិកសហគមន៍ ដោយពួកគេប្តឹងទៅគណៈកម្មការស្ទូរិយោដីខេត្ត កាលពីថ្ងៃទី៥ ខែមករា ឆ្នាំ២០០១។ បន្ទាប់មក គណៈកម្មការស្ទូរិយោដីខេត្តបានធ្វើការអន្តរាគមន៍ករណីជំលោះដីធ្លីក្នុងឃុំតឺន។

សព្វថ្ងៃនេះលោក**អ៊ិច** មិនគោរពនូវអ្វីដែលគាត់យល់ព្រមតាមការសម្របសម្រួលជាមួយគណៈកម្មការស្ទូរិយោដីខេត្ត។ លោក**អ៊ិច**យល់ដឹងតែមួយគត់ គឺដីសហគមន៍នៅទំនេរ ហើយគាត់នៅតែបន្តការកាប់ឆ្ការព្រៃរហូតបានពី៣៥ទៅ ១០០ហិកតា។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការបាត់បង់ដីនេះគឺស្ថិតនៅក្រោមការប៉ាន់ស្មាននៅឡើយ។ ប៉ុន្តែ អ្នកភូមិនិយាយថា ប្រាកដណាស់ដីជាង២០ហិកតាត្រូវគេរំលោភយក។ បន្ថែមលើសពីនេះទៀត កម្មកររបស់គាត់បានចាប់យកដីនៅក្បែរនោះទៀត។ ដីចំការនោះដាំស្វាយចាន់ទី និងកូនឈើបេង។

ក្នុងករណីមួយផ្សេងទៀត កើតឡើងនៅតំបន់ភូមិតឺនដូចគ្នា។ ឆ្នាំ២០០៣ លោក**វ៉ាយ** ជាអ្នករកស៊ីនៅទីក្រុងបានលុងបានមកកាប់ឆ្ការចំការនៅក្បែលោក**អ៊ិច** ដោយគ្មានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយសហគមន៍។ ក្រោយមក សហគមន៍ប្រាប់គាត់ឱ្យឈប់កាប់ឆ្ការដីសហគមន៍។

ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០០ លោក**វ៉ាយ** ទន្ទ្រានយកដីសហគមន៍ប្រហែល២៥ហិកតា។ នៅពេលនោះ សមាជិកសហគមន៍ប្រាប់គាត់ជាច្រើនលើកមកហើយ តែលោក**វ៉ាយ** ធ្វើមិនដឹងឮករណីប្តឹងតវ៉ារបស់ប្រជាជនតូចតាចទេ។ ដីចំការទំហំ ២៥ហិកតា បានដាំស្វាយចាន់ទី និងកូនឈើបេង។

សហគមន៍បានធ្វើការប្រឆាំងយ៉ាងស្ងៀមស្ងាត់ចំពោះករណីទាំងពីរនៃការទន្ទ្រាន និងដណ្តើមយកដីរបស់លោក**អ៊ិច** និងលោក**វ៉ាយ**។ សហគមន៍បានប្តឹងទៅស្ម៊ិរិយោដីស្រុក អាជ្ញាធរខេត្ត និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ជាពិសេសអង្គការ អាដហុក។ គណៈកម្មការស្ម៊ិរិយោដីស្រុកបានអញ្ជើញលោក**អ៊ិច** ពីរដងរួចមកហើយឱ្យទៅកាន់ការិយាល័យស្ម៊ិរិយោដីស្រុក ក៏ប៉ុន្តែគាត់ធ្វើមិនដឹងឮការអញ្ជើញជាផ្លូវការនោះ។ នេះបង្ហាញឱ្យឃើញពីការខ្វះប្រសិទ្ធភាព និងការខ្វះនូវការជំរុញ ផ្លូវច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ពីមន្ទីររៀបចំដែនដីខេត្ត និងស្ម៊ិរិយោដីស្រុកបង្កឱ្យប្រជាជនតូចតាចអស់សង្ឃឹម។ សមាជិកសហគមន៍និយាយថា "យើងបានប្តឹងករណីទាំងអស់នេះច្រើនលើករួចមកហើយ ប៉ុន្តែគ្មានបានការអ្វីសោះ"។

ករណីសិក្សា ២

ជំលោះដីធ្លីរវាងភូមិជិតខាងនៅឃុំ ប៉ាតាង

កញ្ញា -តុលា ឆ្នាំ ២០០៤

អ្នកមូលដ្ឋានខ្មែរកាត់ចិនជាម្ចាស់ដី និងឈ្មួញទិញលក់ដីនៅទីនោះ បានបង្កឱ្យមានជំលោះរវាងភូមិជិតខាងពីរ (ទាំងពីរនាក់ជាហត្ថលេខីយល់ព្រមលក់ដីដោយគ្មានកិច្ចព្រមព្រៀងលក់ដី) ដល់ភូមិ**អ៊ុច**ប្រកាសកម្មសិទ្ធិជាម្ចាស់ដីជីដូនជីតារបស់គេ ដែលទំហំ៦ហិកតា តែដីនោះជារបស់ភូមិ**វ៉ាយ**ទេ។

លោក**ហ្សេង** បានស្នើសុំឱ្យប្រគល់លុយឱ្យប្រធានភូមិ និងអ្នកភូមិសំរាប់ដីនោះ។

បីថ្ងៃក្រោយមកលោក**ហ្សេង**បានកាប់ដើមស្វាយចាន់ទី ដូង និងឈើហូបផ្លែផ្សេងៗដែលនៅលើដីទំហំ៦ហិកតា ដែលដំណាំទាំងនោះដាំដោយលោក**អេ**នៅភូមិ**វ៉ាយ**។ លោក**អេ**បានរាយការណ៍ថា គាត់កាប់ឆ្ការតំបន់ព្រៃឈើធំៗ ដែលគ្មាននរណាធ្វើចំការនៅទីនោះ តាំងតែពីជំនាន់ឳពុកគាត់មកម្ល៉េះ ហើយគាត់មិនដឹងថាដីនោះជាដីជីដូនជីតារបស់ភូមិ**អ៊ុច**។

លោក**អេ**និយាយថា គាត់និងអ្នកភូមិ**វ៉ាយ**បានប្តឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាឃុំ។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសន្យាថា គាត់នឹងព្យាយាមដោះស្រាយជាមួយភូមិ**អ៊ុច** ។ តែប្រសិនបើករណីនោះបរាជ័យ គាត់នឹងបញ្ជូនសំណើនេះទៅឱ្យអាជ្ញាធរស្រុកជួយដោះស្រាយបន្ថែមទៀត។

សកម្មភាពរបស់លោក**ហ្សេង** ហាក់ដូចជាប៉ុនប៉ងបំបែកបំបាក់សាមគ្គីភាពរវាងសហគមន៍និមួយៗ ដោយសារគ្មានកិច្ចសន្យាលក់ដីច្បាស់លាស់ ហើយថែមទាំងប្រើលុយ ដើម្បីទាក់ទាញទឹកចិត្ត។

ខែមករា ឆ្នាំ២០០៣ អ្នកភូមិ**អ៊ុច**បានលក់ដីសហគមន៍ទំហំ៩០ហិកតា (ដែលប្រកាសថា ដីជីដូនជីតារបស់ពួកគេ) ដោយអ្នកភូមិ**ឱបបិលយូ** ឱ្យទៅលោក**ហ្សេង**។ លោក**ហ្សេង** បានធ្វើការដាំដុះនៅលើដីនោះរយៈពេល១០ឆ្នាំ។ តែកាលពី ១០ឆ្នាំមុននោះ គាត់ធ្វើជាឈ្មួញកណ្តាលលក់ដីទំហំ១០០ហិកតានៅភូមិ**ភី**ទៅឱ្យជនជាតិចាម។ ក្រោយមកទៀត គាត់កាប់ឆ្ការយកដីភូមិ**ភី**២០ហិកតា ព្រមទាំងកាប់ឆ្ការរំាតយកដីនោះពាស់វាលពាស់កាល។ កាលពីឆ្នាំមុន គាត់ដាំស្វាយចាន់ទីនៅលើដីចំការរបស់លោក**អេ** (ប្រហែលជា៦ហិកតា ដែលទើបតែកាប់ឆ្ការរួចនេះ)។ អ្នកភូមិ ទាំងអស់ភ័យខ្លាចគាត់ ព្រោះកាលពីច្រើនឆ្នាំកន្លងមកនោះ គាត់ធ្លាប់យកច្រវ៉ាក់ទាក់កអ្នកភូមិដែលបានប្រឆាំងការលក់ដី ដោយគាត់គិតថា នេះជាការប្រមានទៅលើអ្នកប្រឆាំងទាំងអស់នោះ។

នេះគ្រាន់តែជាករណីតូចមួយក្នុងករណីជាច្រើនទៀត ដែលបង្ហាញនូវចំណុចខ្លាំងរបស់ឈ្មួញលក់ដី និងឈានទៅរកការឈ្លោះទាស់ទែងគ្នាពីភូមិមួយទៅភូមិមួយឥតឈប់ឈរ ដោយសារតែការមិនគោរពគ្នា និងការបែកបាក់សាមគ្គីភាពគ្នា។

ករណីសិក្សា ៣

ករណីសិក្សាទទួលបានពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយធ្វើការពិភាក្សាអំពីច្បាប់

១- ករណីភូមិហ្សេង

តួអង្គសំខាន់

- ៤៥ គ្រួសារ ដែលជាស្ត្រីមេម៉ាយ និងអ្នកនៅលីវដែលរស់នៅក្នុងភូមិហ្សេង
- មេភូមិ របស់ភូមិហ្សេង
- ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ
- ជំទប់ទីមួយនៃក្រុមប្រឹក្សាឃុំ
- ជំទប់ទីពីរនៃក្រុមប្រឹក្សាឃុំ
- សមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាឃុំ
- អភិបាលរងស្រុក
- អភិបាលស្រុក
- អនុប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលស្រុក
- " លោកជំទាវ " (នាមរបស់ប្រពន្ធឯកឧត្តម) ស្ត្រីម្នាក់ដែលបានផ្តល់លុយ និងអំណោយមួយចំនួនកាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៤ គ្មាននរណាម្នាក់រស់នៅក្នុងភូមិបានស្គាល់គាត់ទេ ហើយគាត់ប្រហែលជាមិនមែនជាប្រជាជនខេត្តរតនគិរីនេះដែរ ។
- អ្នកបើកបរឡានជូនលោកជំទាវ
- ជំនួយការផ្ទាល់ ឬ លេខារបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ថ្នាក់ខេត្ត
- មន្ត្រីយោធាការពារលោកមេភូមិពេលដែលរាប់លុយនៅក្នុងភូមិ

គ្រួសាររបស់លោក**អ៊ិច** និងអ្នកភូមិ**វ៉ាយ** រួមជាមួយគ្រួសារជាច្រើនទៀតបាននិយាយថា ពួកគេបានបាត់បង់ដីដោយគ្មានការសងជំងឺចិត្ត ដោយសារក្រុមប្រឹក្សាឃុំបានជំរុញឱ្យអ្នកភូមិយល់ព្រមធ្វើកិច្ចសន្យាលក់ដី ។ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំបានព្យាយាមជុំរុញប្រជាជនឱ្យធ្វើកិច្ចសន្យាលក់ដីនៅក្នុងភូមិ**ហ្សេង** ។ ក្នុងករណីនេះ មានការប្រជុំប្រាំលើកដែលអ្នកភូមិត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យផ្តិតមេដៃ (ចុះកិច្ចសន្យា និងកិច្ចព្រមព្រៀង) ដើម្បីលក់ដីឱ្យពួកគេ ។

ការប្រជុំលើកទីមួយនៅខែមិនាឆ្នាំ ២០០៤

មេឃុំ ជំទប់ទីមួយ ជំទប់ទីពីរ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ និងមេភូមិ **ហ្សេង** បានកោះហៅប្រជាជននៅក្នុងភូមិ**ហ្សេង**

ទាំងអស់ឱ្យចូលរួមប្រជុំដើម្បីប្រាប់អំពីគំរោងអភិវឌ្ឍន៍តាមសំណើសុំរបស់មន្ត្រីថ្នាក់ខេត្ត។ មន្ត្រីទាំងអស់នោះបាននិយាយថា អ្នកភូមិមានដីច្រើនហើយ គួរតែបរិច្ចាកដីមួយចំនួនជូនដល់គំរោងអភិវឌ្ឍន៍នេះ។ អ្នកភូមិរស់នៅក្នុងភូមិ**ហ្សេដ**ទាំងអស់ និយាយថា ទេ! ពួកគេត្រូវការទុកដីនេះសំរាប់ក្រុមគ្រួសាររបស់គេ និងសំរាប់កូនចៅជំនាន់ក្រោយរបស់ពួកគេ។

ការប្រជុំលើកទីពីរនៅខែកក្កដាឆ្នាំ ២០០៤

មន្ត្រីក្រុមប្រឹក្សាឃុំទាំងអស់ដែលបានចូលរួមលើកទីមួយបានអញ្ជើញចូលរួមសារជាថ្មីម្តងទៀត។ ពួកគេនៅតែស្នើសុំឱ្យអ្នកភូមិផ្តល់ដីទៅដល់គំរោងអភិវឌ្ឍន៍ដដែល។ មន្ត្រីទាំងអស់នោះនិយាយថា ប្រសិនបើអ្នកភូមិ ទាំងអស់នោះមិនផ្តល់ដីដើម្បីគំរោងអភិវឌ្ឍន៍ទេនោះ ដីទាំងអស់នោះនឹងត្រូវដកហូតយកវិញព្រមទាំងមិនទទួលបានអ្វីទាំងអស់។ អាជ្ញាធរឃុំបាន លើកយកឧទាហរណ៍ពីរគ្រួសារ ដែលត្រូវបានគេដកហូតយកដី និងមិនបានទទួលប្រាក់សំណងអ្វីទាំងអស់។

មន្ត្រីថ្នាក់ឃុំទាំងអស់មិនបាននិយាយឱ្យច្បាស់អំពីទំហំដីដែលគេត្រូវការសំរាប់គំរោងអភិវឌ្ឍន៍នោះទេ។

ប្រជាជនក្នុងភូមិមានការភ័យខ្លាចថា ដីទាំងនោះនឹងត្រូវដកហូតយកវិញដោយគ្មានការចេញសងអ្វីទាំងអស់ ហើយក៏សុខចិត្តផ្តិតមេដៃនៅលើកិច្ចសន្យា។ ទោះបីជា គេមិនបានដឹងពីមាតិកានៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនោះក៏ដោយ អ្នកភូមិទាំងអស់នោះមិនចេះអានអក្សរ ហើយពួកមន្ត្រីឃុំក៏មិនបានអានឱ្យពួកគេស្តាប់ដែរ។ ម៉្យាងវិញទៀត កិច្ចសន្យានោះ ក៏មិនបានអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកភូមិទាំងអស់នោះមើលដែរ។

ការប្រជុំលើកទីបីនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤

ការប្រជុំម្តងទៀតនៅភូមិ**ហ្សេដ** និងមានការចូលរួមជាអធិបតីភាពពីលោកអភិបាលស្រុករងដែលមានសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ មេភូមិរបស់ភូមិ**ហ្សេដ** និងអ្នកភូមិ**ហ្សេដ**ទាំងអស់ជាសិក្ខាកាម។ អភិបាលរងស្រុកបានសួរ ប្រជាជនទាំងអស់នោះអំពីការលក់ដីរបស់ពួកគេ។ ប្រជាជនទាំងអស់នោះបាននិយាយថា ពួកគេត្រូវបានគំរាមកំហែងឱ្យលក់ដី បើមិនដូច្នេះទេ ដីទាំងអស់នោះនឹងត្រូវដកហូតយកវិញ ហើយនិងមិនត្រូវបានចេញសងថ្លៃអ្វីទាំងអស់ទាំង។ មូលហេតុទាំងអស់នេះហើយ ដែលបណ្តាលឱ្យភូមិ**ហ្សេដ**សុខចិត្តលក់ដីនេះ។ លោកអភិបាលរងស្រុកបានសួរទៅកាន់ប្រជាជនទាំងអស់នោះថា តើក្នុងមួយគ្រួសារនៅសល់ដីប៉ុន្មានហិកតា បន្ទាប់ពីពួកគេបានលក់ដីនោះហើយ។ ប្រជាជនទាំងអស់នោះបានឆ្លើយថា គាត់មិនដឹងទេ ព្រោះពួកគាត់មិនបានដឹងពីទំហំដីដែលគេត្រូវយក។ បន្ទាប់មក លោកអភិបាលរងស្រុកបាននិយាយថា គាត់មិនចង់ឱ្យប្រជាជនទាំងអស់គ្នាលក់ដីទេ ព្រោះដីទាំងអស់នេះទុកសំរាប់ឱ្យកូន៧ជំនាន់ក្រោយ។ ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ ប្រជាជនបានផ្តិតមេដៃនៅលើកិច្ចសន្យានោះរួចទៅហើយ ។ ដូច្នេះវាគ្មានមធ្យោបាយណាដែលអាចយកដីនោះត្រឡប់មកវិញបានទេ។

ការប្រជុំលើកទីបួននៅខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៤

នៅថ្ងៃទី២០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៤ មានពិធីជប់លៀងមួយនៅក្នុងភូមិ**ហ្សេដ**។ ពិធីជប់លៀងនោះប្រហែលជារៀបចំឡើងដោយលោកអភិបាលស្រុក។ លោកអនុប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលស្រុក ជំទប់ទីមួយ និងសមាជិក ក្រុមប្រឹក្សាឃុំបានយកស្រាបៀរម៉ាក**ក្រោន**ចំនួន២កេះ ស្រាពីរពាង ភេសជ្ជៈ៧ដប និងជ្រូក១ក្បាលប្រហែល៤០គីឡូក្រាម ដើម្បីផ្តល់ឱ្យអ្នកភូមិសំរាប់ធ្វើម្ហូបក្នុងពិធីជប់លៀង។ ក្រោយមកមន្ត្រីទាំងអស់នោះបានប្រគល់ឯកសារជាច្រើនឱ្យអ្នកភូមិ ផ្តិតមេដៃ ប៉ុន្តែ

អ្នកភូមិមិនដឹងឯកសារនោះនិយាយពីអ្វីទេ។ នៅវេលាប្រមាណជាម៉ោង១០អាជ្ញាធមន្ត្រីទាំងអស់នោះ ប្រមូលស្នាមផិតមេដៃរបស់អ្នកភូមិទាំងអស់បន្ទាប់ពីប្រជាជនបានផឹកស្រវឹង។ ពួកគេទឹកស្នាមមិនដល់នូវអ្វីដែលបានធ្វើសោះឡើយ។ អ្នកភូមិមួយចំនួនបានផ្តិតមេដៃ២ឬ៣ដងនៅលើក្រដាសតែមួយ (ដើម្បីជំនួសឱ្យអ្នកអវត្តមាន)។ អ្នកភូមិបានផ្តិតមេដៃលើក្រដាសសដែលគ្មានឈ្មោះ គ្មានកិច្ចសន្យា ឬឯកសារភ្ជាប់ ហើយមានក្រដាសមួយចំនួនផ្សេងទៀត ដែលមានឈ្មោះដែលតម្រូវឱ្យប្រជាជនផ្តិតមេដៃលើ ។

ការប្រជុំលើកទីប្រាំថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៤

ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ និងប្រធានភូមិគាស់ហៅប្រជាជនឱ្យចូលរួមប្រជុំថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៤។ នៅពេលប្រជុំនេះ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ និងប្រធានភូមិចែកលុយ និងរង្វាន់(សារុង)ឱ្យប្រជាជន។ ការប្រជុំនេះ ក្រោមអធិបតីភាពអភិបាលស្រុកអូរយ៉ាដាវ និងវត្តមានលោកស្រីម្នាក់ដែលអ្នកភូមិហៅថា**លោកជំទាវ**។ ពេលនោះប្រជាជនមិនចំណាំស្ត្រីនោះហើយក៏មិនដឹងស្ត្រីនោះជានរណាដែរ រួមទាំងអ្នកបើកបររបស់គាត់ផង។ ជំនួយការឱ្យមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ថ្នាក់ខេត្តមាន វត្តមាននៅទីនោះដែរ។ មុនពេលចែកអំណោយ អនុប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលស្រុកបានប្រាប់អ្នកភូមិមិនឱ្យនិយាយ ភាសារខ្មែរទេ និងប្រាប់អ្នកភូមិថា កិច្ចសន្យាលក់ដីនេះតាំងពីឆ្នាំ២០០១ មិនមែន ២០០៤ នេះទេ។ គាត់ប្រាប់ប្រជាជនបន្ថែមទៀតថាប្រសិនបើអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលសួរអំពីរឿងនេះសុំអ្នកភូមិកុំនិយាយអ្វីទាំងអស់។ ម្យ៉ាងវិញទៀតប្រសិនបើមាននរណាសួរអំពីដីនេះជាដីអ្វី? ត្រូវឆ្លើយថា ជាដីប្រកបបរបរកសិកម្ម មិនមែនដីព្រៃទេ។ ប៉ុន្តែ អ្នកភូមិនិយាយថាដីសំរាប់គំរោងអភិវឌ្ឍន៍នេះ គឺដីព្រៃ ព្រៃអារក្ស ព្រៃកប់ខ្មោច និងកន្លែងរកជ័រទឹក ព្រៃឬស្សី និងជាកន្លែងដែលពួកគាត់ធ្លាប់រកស៊ីតាមបែបប្រពៃណី។ ប្រជាជនបាប់ថា ដីដែលបានលក់ប្រហែលជាង៥០០ហិកតា ប៉ុន្តែមិនដឹងព្រំប្រទល់ដីត្រឹមណាទេ។

នៅពេលប្រជុំអនុប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលស្រុក បានកោះហៅឈ្មោះអ្នកភូមិតាមបញ្ជីឱ្យទទួលរង្វាន់ និងស្រោមសំបុត្រ(មានលុយក្នុងស្រោមសំបុត្រ)។ អ្នកភូមិបានទទួលរង្វាន់សារុង ប៉ុន្តែស្រោមសំបុត្រមានលុយនោះបែរ ប្រគល់ឱ្យប្រធានភូមិវិញ(មិនច្បាស់ថានរណាជាអ្នកនិយាយប្រាប់ឱ្យប្រគល់លុយទៅឱ្យប្រធានភូមិនោះទេ)។ នៅពេលអ្នកភូមិទទួលរង្វាន់ពួកគេត្រូវផ្តិតមេដៃទៅលើក្រដាសជាថ្មីម្តងទៀត ពួកគេមិនដឹងក្រដាសនោះជាអ្វី។ អ្នកខ្លះផ្តិតស្នាមមេដៃ២ឬ៣ដង ដើម្បីជំនួសឱ្យអ្នកអវត្តមាន។

អ្នកភូមិនិយាយថា ពួកគេមិនដឹងចំនួនទឹកប្រាក់ក្នុងស្រោមសំបុត្រនោះទេ តែពួកគេត្រូវបានខ្សឹបប្រាប់ថា យកលុយពេលក្រោយ។ អ្នកភូមិមិនស្គាល់អ្នកដែលឱ្យសារុងទៅប្រជាជន និងស្រោមសំបុត្រនោះទៅឱ្យប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលស្រុកទេ។ អ្នកភូមិគិតថា ប្រហែលជាលោកជំទាវដែលឱ្យស្រោមសំបុត្រទៅលោកប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលស្រុកប៉ុន្តែគ្មាននរណាម្នាក់បានឃើញហេតុការណ៍នោះ។ អ្នកភូមិទាំងអស់មិនបានឃើញច្បាស់ថា តើមានឈ្មោះនរណាខ្លះនៅលើស្រោមសំបុត្រនៅពេលដែលគេបានឱ្យទៅពួកគាត់។ លុយនៅក្នុងស្រោមសំបុត្រយកទៅទុកនៅកន្លែងណាមួយអស់រយៈពេល១ថ្ងៃ១យប់ ដោយគ្មាននរណាម្នាក់ដឹង។

បន្ទាប់ពី១ថ្ងៃក្រោយគឺថ្ងៃ២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៤ ប្រធានភូមិ**ហ្សេដ** និង ជំទប់ទីមួយយកលុយទាំងនោះទៅ ឱ្យភូមិ**ហ្សេដ**។ ប្រជាជនឃើញលុយសរុបទាំងអស់ចំនួន២០,០០០ដុល្លាអាមេរិក។ នៅពេលដែលអ្នកភូមិទទួលគឺលុយសុទ្ធ

តែក្រដាសប្រាក់ដុល្លាអាមេរិកទាំងអស់។ លុយទាំងអស់នោះ មិននៅក្នុងស្រោមសំបុត្រទេ។ ក្រដាស់ប្រាក់ដែលប្រគល់ឱ្យអ្នកភូមិ ជាលុយរាយ។

ពតិមានទាំងអស់នេះដឹងតាមរយៈមន្ត្រីមួយចំនួន និងប្រជាជនដែលជាប់ពាក់ពន្ធ័នឹងការលក់ដីទាំងអស់នេះ។ ភាគីខាងអ្នកទិញបានឱ្យដឹងថា ចំនួនទឹកប្រាក់សរុបមាន៤៥,០០០ដុល្លា ហើយមានទឹកប្រាក់ចំនួន២៥,០០០ដុល្លាទៀតមិនដឹងបាត់ទៅណាទេ។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា មន្ត្រីស្រុក និងឃុំបានទទួលទឹកប្រាក់ចំនួន១,០០០ដុល្លាក្នុងមួយនាក់។ នាពេលថ្មីៗនេះ មានការអះអាងពី ប្រជាជនថា មន្ត្រីទាំងអស់នោះបានទិញឡានថ្មី ម៉ូតូ និងម៉ាស៊ីន។

អ្នកភូមិចង់បានដីមកវិញ ហើយពួកគេបន្ទោសមេឃុំធ្វើឱ្យបាត់បង់កម្មសិទ្ធិលើដីរបស់ពួកគេ។ ប្រពៃណីរបស់គេមិនធ្លាប់លក់ដីទេ។ ពួកគេនិយាយថា ប្រធានភូមិ និងក្រុមប្រឹក្សាឃុំកិបកេងយកលុយទុកខ្លះ។ អ្នកភូមិមានការខឹងចំពោះមន្ត្រីទាំងអស់នោះអំពីការចាត់ចែងលុយ និងយកលុយចេញពីស្រោមសំបុត្រ។

អ្នកភូមិទាំង៤៥គ្រួសារទទួលបានប្រាក់៤០០ដុល្លាអាមេរិកក្នុងមួយគ្រួសារ ហើយប្រាក់ដែលនៅសល់ឱ្យទៅស្រីមេម៉ាយ និងអ្នកនៅលីវ។ ប្រជាជនទទួលលុយទាំងអស់តាមការប្រគល់ឱ្យ ហើយពួកគេនិយាយថាលុយនោះគេចាយអស់ហើយ។

ក្នុងករណីនេះមានតែប្រជាជនភូមិ**ហ្សេដ**បានទទួលលុយ ប៉ុន្តែអ្នកទិញបានប្រកាស់ដី៥០០ហិកតា ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់៤ភូមិផ្សេងទៀតក្នុង៣ឃុំ។ ប្រជាជននៅភូមិផ្សេងឥឡូវនេះចោទប្រកាន់អ្នកភូមិ**ហ្សេដ**ពីបទលក់ដី។ ដូច្នេះ ប្រជាជនទាំងអស់ត្រូវក្រោកឈរតវ៉ាយកដីមកវិញ។ ទាំងបីឃុំ និងប្រាំងភូមិមានបញ្ហាប៉ះពាល់ពីការលក់ដី។

សរុបបញ្ហាៈ

១- ថាតើកិច្ចសន្យាលក់ដីមកពីកាគំរាមកំហែង បោកបញ្ឆោត មិនដឹងអំពីទំហំដីដែលបានលក់ មិនស្គាល់គ្នាទៅវិញទៅមក(ភាគីទាំងសងខាង)មិនដឹងអំពីប្រធានបទកិច្ចសន្យា និងមនុស្សម្នាក់ផ្តិតមេដៃច្រើនដងនៅលើក្រដាសតែមួយ ដើម្បីជំនួសអ្នកផ្សេង។ តើការងារបែបនេះត្រូវចាត់ទុកជាការពិត ឬព្រមព្រៀងដោយសេរីឬទេ?

– ទេ! មិនមែនជាការពិត និងកិច្ចព្រមព្រៀងដោយសេរីទេ ដូច្នេះរឿងបែបនេះត្រូវចាត់ទុកមោឃៈ។

២- ថាតើដីទាំងអស់នោះត្រូវទទួលស្គាល់ និងត្រូវសមស្របតាមច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ចំពោះកម្មសិទ្ធិសមូហភាពរបស់សហគមន៍របស់ជនជាតិដើមភាគតិច បើនរណាម្នាក់លក់ដីសហគមន៍បែបនេះ?។

- ទេ! ដីទាំងអស់នោះជាកម្មសិទ្ធិរបស់សហគមន៍ មិនមែនជារបស់បុគ្គលណាម្នាក់ឡើយ។ លោក-លោកស្រីចង់ចាកចេញពីក្រុម (សហគមន៍) អាចផ្ទេរសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីទៅឱ្យសមាជិករបស់ខ្លួនក្នុងសហគមន៍បាន។

ការពិភាក្សាតាមផ្លូវច្បាប់

១- បញ្ហាលិខិតកិច្ចសន្យា

ក្រិតលេខ៣៨ ក្រ.ច ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៨៨ ស្តីពីច្បាប់កិច្ចសន្យា និងមានក្នុងមាត្រាជាច្រើនដែលពាក់ពន្ធ័ដូចជាៈ

មាត្រា ១ : " កិច្ចសន្យាត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការព្រមព្រៀងនិងស្ម័គ្រចិត្ត..."

មាត្រា ២ : " ... ភាគីដែលចុះកិច្ចសន្យាគួរតែមានការសហការគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងបរិយាកាសល្អជាមួយគ្នា..."

មាត្រា ៣ : " គ្រប់កិច្ចសន្យាយកជាការបានលុះត្រាតែៈ

- **- មានការព្រមព្រៀងដោយសេរី និងយុត្តិធម៌**
- **- ប្រធានបទពិតស្របតាមលក្ខណៈច្បាប់ និងបទបញ្ញត្តិសាធារណៈ និង ប្រពៃណីល្អ**

មាត្រា ៤ : " ,,, គ្រប់កិច្ចសន្យាមិនតម្រូវឱ្យមានលក្ខណៈកំណត់ជាផ្លូវការដោយសារច្បាប់គួរតែគិតថាជារឿងមោឃៈ,,"

មាត្រា ៥ : " លក្ខណៈដែលចាត់ទុកជាមោឃៈ

-,,, ខុសច្បាប់ មិនសង្កត់លើបទបញ្ជាសាធារណៈ ឬប្រពៃណីល្អ

-,,, ប្រធានបទដែលមិនអាចទទួលយកបាន"

មាត្រា ៦ : " លក្ខណៈដែលចាត់ទុកជាមោឃៈ

-,,, មិនជាលទ្ធផលពីការព្រមព្រៀងដោយសេរី និងយុត្តិធម៌"

មាត្រា ៧ : " កិច្ចព្រមព្រៀងបានមកពីលទ្ធផល ,,, ការគៀបសង្កត់ ឬបោកបញ្ឆោតចាត់ទុកជាមោឃៈ"

មាត្រា ៩ : " ការលោភបំពានដើម្បីលប់កិច្ចសន្យា គឺស្ថិតនៅទំរងមួយនៃការគំរាមកំហែងស្មារតី ឬរាងកាយ ប្រឆាំងនឹងភាគីម្ចាស់កិច្ចសន្យា

មាត្រា ១០ : " ការបោកបឆ្នោតដើម្បីលប់កិច្ចសន្យា ដោយបំភាន់ ឬមិនស្មោះត្រង់ ឬការបកស្រាយបំភឹសដោយភាគីណាមួយចាត់ទុកជាមោឃ"

មាត្រា ៣៥ : " លក្ខណៈដែលចាត់ទុកជាមោឃៈ

-ការលក់ទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដ៏ទៃ

-ការលក់ទ្រព្យសម្បត្តិសមូហភាពដែលមិនអាចបែងចែកគ្នាបានដោយគ្មានម្ចាស់ណាម្នាក់ព្រមព្រៀងរវាងសមូហភាព ដែលជាម្ចាស់ទ្រព្យ"

រាល់កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដូចបានចែងក្នុងមាត្រាខាងលើត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ដូចក្នុងករណីឃុំប៉ាតេដែលក្រុមប្រឹក្សាបង្ខំអ្នកភូមិគង់យ៉ក់ឱ្យចុះកិច្ចសន្យាលក់ដីដែលបានទទួលលទ្ធលមកពីៈ

-ការបង្ខិតបង្ខំ (គំរាមកំហែង និងរំលោភបំពាន) ដូចពាក្យអាជ្ញាធរនិយាយបាននិយាយថា ប្រជាជននឹងបាត់បង់ដីដោយមិនទទួលប្រាក់បង់ថ្លៃអ្វីទាំងអស់អាជ្ញាធរបានលើកជាឧទាហ៍គ្រួសារយាយគូយ និងតាឆេងដែលមិនទទួលបានលុយក្រោយពីការអស់ដី។

-ការបោកបញ្ឆោតដូចជាករណីអាជ្ញាធរប្រើល្បិចមិនស្មោះត្រង់ទៅលើភាគីម្ខាងទៀត ធ្វើឱ្យពួកគេស្រវឹងហើយជំរុញឱ្យពួកគេផ្តិតមេដៃនៅលើក្រដាសកិច្ចសន្យានៅពេលយប់ ព្រមទាំងប្រាប់ប្រជាជន ថាគ្មានសិទ្ធិគ្រប់គ្រងដី។

-ការបង្កើតបរិយាកាសដ៏អាក្រក់ និងទង្វើដ៏គួរឱ្យស្អប់ខ្ពើមចាត់ទុកជាការប្រឆាំងនឹងប្រពៃណីល្អរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចដែលពួកគេមិនធ្លាប់មានប្រវត្តិលក់ដី។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ភាគីទាំងពីរមិនធ្លាប់ជួបមុខគ្នាដើម្បីចចារ និងទទួលយកលទ្ធផលរួមសោះ។ ជនជាតិដើមភាគតិចមិនដឹងប្រាកដនូវប្រធានបទកិច្ចសន្យា ទំហំដី និងព្រំប្រទល់ដែលត្រូវបានលក់។ អ្នកភូមិត្រូវបានបង្ខំឱ្យផ្តិតមេដៃជំនួសឱ្យអ្នកអវត្តមាន ដូចនេះវាជាការធ្វើខុសចំពោះមុខច្បាប់ទាំងស្រុង។

មាត្រា ២៦ : នៃច្បាប់ភូមិបាល ឆ្នាំ២០០១" ម្ចាស់អចលនវត្ថុពណិនាក្នុងមាត្រា២៥ទទួលស្គាល់ដោយរដ្ឋឱ្យសហគមន៍ ជនជាតិដើមភាគតិចជាម្ចាស់សមូហភាព,,, " ម្ចាស់សមូហភាពមិនអាចបែងចែក និងមិនអាចលក់ទៅឱ្យបុគ្គលណាម្នាក់

ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៣៥ នៃច្បាប់កិច្ចសន្យា។ លើសពីនោះទៀតម្ចាស់សម្បត្តិរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចមិនអាចលក់ដីទៅឱ្យ អ្នកខាងក្រៅ លើកលែងតែសមាជិកក្នុងសហគមន៍ចង់ចាកចេញពីក្រុម (សហគមន៍) ដូចដែលមានចែងក្នុងមាត្រា២៧ នៃច្បាប់ភូមិបាល ឆ្នាំ២០០១។

២- អំពីភាពជាម្ចាស់សម្បត្តិរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១

មាត្រា២៦ និង ២៧ នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ បានអធិប្បាយក្នុងកថាខណ្ឌខាងលើ ម្ចាស់សម្បត្តិមិនអាចលក់បានទេ ។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំនឹងត្រូវដាក់ទណ្ឌកម្មពីបទឧក្រិដ្ឋដោយផ្អែកលើមាត្រា២៦៥ នៃច្បាប់ភូមិបាល។

មាត្រា ២៦៥ :" ការប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រឆាំងនឹងសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច អាជ្ញាធរដែលទទួលខុសត្រូវការគ្រប់គ្រងតំបន់អចលនវត្ថុនោះ នឹងត្រូវពិន័យជាទឹកប្រាក់ពីមួយលានប្រាំសែនរៀល(១,៥០០,០០០រៀល)ទៅប្រាំបួនលានរៀល (៩,០០០,០០០ រៀល) ឬ ដាក់គុកពី ២ទៅ៥ឆ្នាំ និងទទួលពិន័យរដ្ឋបាលថែមទៀតផង។

ឧបសម្ព័ន្ធ ១

កត្តាជាច្រើនអាចប្រើសំរាប់ចាត់ទុកការលក់ដីជាមោឃៈ
(ដកស្រង់ពីឯកសារច្បាប់របស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ស្តីអំពីបញ្ហាដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច)

កត្តា	យោបល់
១, គ្មានសរសេរកិច្ចសន្យា	ការលក់ដីភាគច្រើនធ្វើកិច្ចសន្យាតែមាត់ ប៉ុន្តែកិច្ចព្រមព្រៀងផ្ទេរសិទ្ធិកាន់កាប់ដីគួរតែផ្អែកលើកិច្ចសន្យាជាផ្លូវការក្នុងច្បាប់ភូមិបាល (ច្បាប់កិច្ចសន្យានិងច្បាប់ភូមិបាល មាត្រា៦-៦៣-៦៥និង៦៩) ទោះបីជាកិច្ចព្រមព្រៀងដោយមាត់តាមប្រពៃណីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច អ្នកទិញត្រូវតែបង្ហាញភស្តុតាងកិច្ចព្រមព្រៀង ឬភោគៈ ។
២- កិច្ចសន្យាលក់ដីមុនច្បាប់ភូមិបាល ឆ្នាំ២០០១ ចាត់ទុកជាខុសច្បាប់	រាល់កិច្ចសន្យាទាំងឡាយណាដែលផ្លាស់ប្តូរកាលបរិច្ឆេទទៅតាមទំនើងចិត្តត្រូវចាត់ទុកថា ល្មើសនឹងច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ ប៉ុន្តែការអនុវត្តច្បាប់ភាគច្រើននៅ តែចាត់ទុកករណីនេះជាធម្មតា។ ទោះបី ជាមានភោគៈក្រោយឆ្នាំ២០០១ក៏ដោយ នៅតែមិនទទួលស្គាល់ ។
៣, គ្មានការសងថ្លៃទឹកចិត្ត ឬការពិចារណាដល់ការលក់ដូរដី	អ្នកលក់ដីត្រូវទទួលតំលៃសមរម្យក្នុងការលក់ដី (មាត្រា៦៤) កិច្ចសន្យាសំរាប់ផ្ទេរកម្មសិទ្ធិដីត្រូវចុះតម្លៃលក់ដីក្នុងបញ្ជី បើមិនមានចុះតម្លៃត្រូវចាត់ទុកជាមិនបានការ និងមោឃៈ (មាត្រា ៦៩) ។
៤,កិច្ចសន្យាលក់ ឬការលក់ដីមិនត្រឹមតូវ	ការពណ៌នាអំពីទំហំដី ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ឬប្រភេទដីមិនពិតប្រាកដ ហើយនិងមិនបង្ហាញក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀង ឬស្ថានភាពដី។ ឧទាហរណ៍ កិច្ចព្រមព្រៀងលើដី៥០ហិកតា ប៉ុន្តែអ្នកទិញត្រូវប្តូរកិច្ចសន្យាឬធ្វើបណ្ណ័កាន់កាប់ដី ១០០ហិកតា។
៥, មិនចាត់ទុកអ្នកលក់ដីថាត្រឹមត្រូវ	បុគ្គលណាដែលមិនបានលក់ដី ឬអនុមតិក្នុងការលក់ដីនោះ ពួកគេមិនត្រូវចាត់ទុកជាម្ចាស់ស្របច្បាប់(មាត្រា៦៦) ។ មានករណីជាច្រើនដែលអ្នកជិតខាងលក់ដី ហើយបុគ្គលនោះលក់ដីដោយគ្មានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយសហគមន៍។
៦, គ្មានអាជ្ញាធរណាត្រូវសំរេចលើកិច្ចសន្យា ឬលក់ដី	ការហាមប្រាមដល់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលទិញកម្មសិទ្ធិកាន់កាប់លើទ្រព្យសម្បត្តិជនជាតិដើមភាគតិច (មាត្រា២៨) ឬទិញព្រទ្យសម្បត្តិដែលពាក់ពន្ធ័(ពិរុទ្ធ)(មាត្រា៦៦) ។ មេឃុំនិងមេភូមិគ្មានសិទ្ធិលក់ដីសហគមន៍ ។ ឃុំមានតួនាទីបញ្ជាក់ពីការលក់ដី ប៉ុន្តែក្រោយត្រូវធ្វើការបញ្ជាក់ កត់ចំណាំ ឬព្រមព្រៀងពីប្រជាជន។
៧, កាប់ឆ្ការធ្វើជាកម្មសិទ្ធិ	ការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើជាការរំលោភច្បាប់ភូមិបាល មាត្រា១៦-១៨និង១៩ ច្បាប់ព្រៃឈើ និងដីការបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីហាមកាប់ព្រៃធ្វើជាកម្មសិទ្ធិឬធ្វើបណ្ណ័កាន់ កាប់

	ដីនោះ។
៨. ការលក់ដីរំលោភលក្ខន្តិកៈភូមិ	លក្ខន្តិកៈភូមិប្រហែលមិនមានជំទាស់ ប៉ុន្តែអាចតឹងតែងជាងច្បាប់រដ្ឋាភិបាល។ សហគមន៍ជាច្រើនបានរៀបចំលក្ខន្តិកៈដីធ្លី និងធនធានធម្មជាតិ។ ដីត្រូវបានលក់នៅភូមិល្អិនជាកន្លែងគំរោងសាលល្បែង ក្រោយពីអភិបាលខេត្តអនុមតិលក្ខន្តិកៈភូមិខែមិនា ឆ្នាំ ២០០៣។
៩.អ្នកទិញមិនត្រូវទទួលភោគៈស្របច្បាប់	ភោគៈស្របច្បាប់មានអាទិភាពមុនឆ្នាំ២០០១ប៉ុណ្ណោះ អាចចុះបញ្ជីកម្មសិទ្ធិឯកជនបាន(មាត្រា៦)។ បុគ្គលទិញដីក្នុងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្រោយឆ្នាំ២០០១ គឺមិនមែនទិញសិទ្ធិភោគៈ ឬក៏មិនអាចបញ្ចូលសិទ្ធិភោគៈផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេបានឡើយ ដោយសារច្បាប់ភូមិបាលក្រោយឆ្នាំ២០០១មិនអនុញ្ញាត។ ទោះបីជាអ្នកទិញដីទាំងនោះ ញឹកញាប់មិនកាន់កាប់ភោគៈ ប៉ុន្តែអាចជាការបង់ថ្លៃឱ្យទេសន្តរប្រវេសន៍មកធ្វើការលើដីនោះ។
១០. ដីមិនធ្លាប់បានចុះបញ្ជី	កិច្ចព្រមព្រៀងលក់ដីភាគច្រើនមិនបានចុះបញ្ជីនៅមន្ទីរសុរិយោដីខេត្ត ហេតុដូចនេះធ្វើឱ្យពិបាកបញ្ជាក់លើកាលបរិច្ឆេទឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ឬសំគាល់អំពីបញ្ហាជំលោះដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅពេលចុះបញ្ជីដីសមូហភាព។ រដ្ឋាភិបាលគួរពិចារណាលក្ខន្តិកៈកំណត់អ្នកទិញដីរួចចុះបញ្ជីកិច្ចសន្យា ហើយប្រកាសលើភោគៈ ឬធ្វើបណ្ណ័កាន់កាប់ដី។ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលណាទទួលស្គាល់ភោគៈខុសច្បាប់ត្រូវតែជាប់ពិរុទ្ធ (មាត្រា ៣១)។

ឧបសម្ពន្ធ័ ២

គ្រោងច្បាប់ និងបញ្ហាទាក់ទិនជាមួយនឹងសិទ្ធិដីធីរបសជនជាតិដើមភាគតិច

រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា[4] ផ្តល់យ៉ាងទូលំទូលាយដល់ប្រជាជនកម្ពុជាអាចទទួលកម្មសិទ្ធិដីធ្លីជាលក្ខណៈបុគ្គល ឬសមូហភាព។ ក្នុងច្បាប់នេះបានចែងអំពីសិទ្ធិជនជាតិដើមភាគតិចផងដែរ។

សេចក្តីបន្ថែម **មាត្រា ៣១** នៃច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញតម្រូវឱ្យប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សស្របតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ រួមមានសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សដោយ**អាយស៊ីស៊ីភីអា** និង**អាយស៊ីអេសស៊ីអា**។ នេះមានន័យថា ច្បាប់ទាំងឡាយ និងការសំរេចចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាលត្រូវតែគោរពជាលក្ខណៈស្តង់ដាអន្តរជាតិ។ ដូច្នេះ ក្នុងខណៈរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាមិនបានការពារសិទ្ធិជនជាតិដើមភាគតិច ពួកគេគួរតែមានច្បាប់ពិតប្រាកដមួយផ្សេងទៀត ដើម្បីជួយការពារសិទ្ធិជាទូទៅ។

ជំពូក៣ ផ្នែក២របស់ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ អាចឱ្យសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចទទួលសិទ្ធិកាន់កាប់ដី ប្រពៃណីជាលក្ខណៈសមូហភាពសហគមន៍។ ស្ថិតក្រោមច្បាប់នេះ ដីសហគមន៍ជនជនជាតិដើមភាគតិចអាចរាប់បញ្ចូល ទាំងដីលំនៅដ្ឋាន ដីកសិកម្ម និង ដីបំរុងទុកសំរាប់ធ្វើចំការពនេរចរ[5]។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ កាលពីមុនសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវបានទទួលស្គាល់បែបសមូហភាព ដោយច្បាប់ភូមិបាលការពារសិទ្ធិរបស់ពួកគេឱ្យនៅបន្តការប្រើប្រាស់ និងចាត់ចែងដីរបស់គេ[6]។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការបកស្រាយច្បាប់ភូមិបាលត្រង់ជំពូកស្តីពីដីសហគមន៍ហាក់ដូចមិនច្បាស់លាស់ ដូច្នេះអនុក្រិតត្រូវបំពេញឱ្យមានការអនុវត្ត និងបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់អំពីបញ្ហាទាំងអស់នោះ។

ការចេញច្បាប់ព្រៃឈើឆ្នាំ២០០២ត្រូវអនុវត្តឱ្យបានសមស្រប ជាពិសេស អនុក្រិតស្តីពីការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើឆ្នាំ២០០៣ត្រូវតែមានសក្តានុពលជួយសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដើម្បីការពារដី និងធនធានធម្មជាតិរបស់ពួកគេតាមរយៈកិច្ចសន្យាព្រមព្រៀងចាត់ចែងតំបន់ព្រៃឈើ។

Rbvtiþគោលនយោបាយ

ការផ្តល់សិទ្ធិលើដីរបស់ជនជាតិមាននៅក្នុងជំពូក៣ផ្នែក២នៃច្បាប់ភូមិបាល ត្រូវរាប់បញ្ចូលតាមសំណើរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ដូចដែលបានពិភាក្សាគ្នាក្នុងអំឡុងពេលធ្វើច្បាប់។ ពេលថ្មីៗនេះគំរោងសាងល្បងចុះបញ្ជីដីធ្លីសមូហភាពសហគមន៍ ចំនួនពីរនៅក្នុងខេត្តរតនគិរីដែលពួកគេធ្វើការសំរេចចិត្តទទួលយកការចុះបញ្ជីដីធ្លីបែបសមូហភាពសហគមន៍។ វេទិកាថ្នាក់ជាតិរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចនៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ សិក្ខាកាមចេញសេចក្តីថ្លែងការមួយយល់ព្រមយ៉ាងពិត ប្រាកដលើការចុះបញ្ជីដីធ្លីបែបសមូហភាពសហគមន៍[7]។

---

៤ មាត្រា ៤៤ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ១៩៩៣

៥មាត្រា ២៣-២៧ នៃច្បាប់ភូមិបាល២០០១

៦ មាត្រា ២៣ នៃច្បាប់ភូមិបាល២០០១

៧ សេចក្តីថ្លែងការធ្វើឡើងដោយជនជាតិដើមភាគតិចនៅភូមិត្រាង ឃុំឆាន ស្រុកឱរ៉ាល ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ថ្ងៃទី ១២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០០៤

គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលដូចបានតំកល់ទុកក្នុងច្បាប់ភូមិបាលថ្មី សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវទទួលសិទ្ធិសមូហភាពជាម្ចាស់ដី[៨] ។តម្រូវការជាចាំបាច់ដើម្បីការពារជនជាតិដើមភាគតិច និងសិទ្ធិពីការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់ជាពិសេសវាទាក់ទងនឹងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រដែលជាបញ្ហារាំងស្ទះដល់គោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ទូទៅរបស់រដ្ឋាភិបាល[៩] ។

នៅខែមិនា ឆ្នាំ២០០៤ គណៈកម្មាការអន្តរក្រសួងស្តីអំពីការសិក្សានៃការចុះបញ្ជីសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវបានបង្កើតឡើង ។ ក្រុមប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយគណៈកម្មាការអន្តរក្រសួងរួមបញ្ចូលទាំងតំណាងជនជាតិដើមភាគតិច និងតំណាងសង្គមស៊ីវិល ។ វេទិកាប្រឹក្សាយោបល់ឆ្លើយតបតាមរយៈប្រពន្ធ័អ៊ីមែល ។ គណៈកម្មកាទទួលខុសត្រូវលើគំរោងសាកល្បងស្តីពីការចុះបញ្ជីសិទ្ធិដីធ្លីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងខេត្តរតនគីរី និងមណ្ឌលគីរី ។ គណៈកម្មកានឹងបន្តការងាររបស់ខ្លួនអំពីពង្រាងគោលនយោបាយយុទ្ធសាស្ត្រ និងអនុក្រិតស្តីអំពីការចុះបញ្ជីសិទ្ធិកាន់កាប់ដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចរហូតទាល់បានសំរេច[១០] ។

បន្ថែមលើសពីនេះទៀត មានពង្រាងគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដែលរួមមានការការគាំទ្រ និងគោរពសិទ្ធិប្រពៃណីរបស់ជនជាតិក្នុងការប្រើប្រាស់ដី និងធនធានធម្មជាតិ ។ គោលនយោបាយនេះចាប់ផ្តើមបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៩៧ ប៉ុន្តែនៅជាទំរង់ពង្រាងនៅឡើយ ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នាពេលថ្មីៗនេះ នាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍន៍ជនជាតិរបស់ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទបានបន្តការប្រឹក្សាយោបល់លើគោលនយោបាយនេះជាថ្មីម្តងទៀតជាមួយជនជាតិដើមភាគតិចទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។ សង្ឃឹមថាគោលនយោបាយនេះនឹងត្រូវបានអនុមតិដោយក្រសួងទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីនៅឆ្នាំ២០០៥ ។

---

៨ យុទ្ធសាស្ត្រនៃគំរោងគោលនយោបាយឆ្នាំ២០០២

៩ យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដូចជា ការរីកចំរើន ការមានការងារធ្វើ ភាពស្មើគ្នា និងប្រសិទ្ធភាពដែលបានថ្លែងទៅកាន់សភាជាតិ (២០០៤) ដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ។ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចសង្គមឆ្នាំ (២០០១-២០០៥) ។ យុទ្ធសាស្ត្រកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រថ្នាក់ជាតិ (២០០៣-២០០៥) ។ ទិសដៅអភិវឌ្ឍន៍សហសវត្សនៃប្រទេសកម្ពុជា (២០០៣)

១០ ការសំរេចស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មការការងារអន្តរក្រសួងសំរាប់សិក្សានៃការចុះបញ្ជីកម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ជនជាតិ ខែមិនា ១៧ ឆ្នាំ២០០៤ ដោយប្រធានក្រុមប្រឹក្សាគោលនយោបាយដីធ្លី

ឧបសម្ពន្ធ័ ៣

កំណត់សំគាល់របស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលលើគំរោងច្បាប់ភូមិបាលលើផ្នែកដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចនៅកម្ពុជា

បញ្ហាច្បាប់នាពេលថ្មីៗ

១- ការលក់ដីធ្លី[១១]

នាពេលថ្មីៗនេះបញ្ហាមួយនៃបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរជាច្រើនក្នុងការទំនាក់ទំនងជាមួយនឹង ជនជាតិដើមភាគតិចក្នុងប្រទេសកម្ពុជាគឺការលក់ដីធ្លីខុសច្បាប់ និងការបាត់បង់ដីប្រពៃណីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ វិសាលភាព និងធម្មជាតិនៃបញ្ហានេះត្រូវបានយកមកសង្ខេប[១២]ដូចតទៅ។

ទស្សនៈវិស័យច្បាប់ស្តីអំពីការជួញដូរដីមួយចំនួនធំបានកើតឡើងនៅតំបន់ជនជាតិដើមភាគតិច។ ហេតុការណ៍នេះភាគច្រើនបំផុតនោះ សុទ្ធតែខុសច្បាប់ ដូចមានហេតុផលបញ្ជាក់បង្ហាញខាងក្រោមនេះ :

- **មាត្រា ២៣ :** នៃច្បាប់ភូមិបាលតម្រូវថាសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចនៅតែបន្តការចាត់ចែងដីសហគមន៍របស់គេអនុលោមតាមទំនាមទំលាប់ប្រពៃណីរហូតដល់មានការសំរេចចិត្តនៃប្រពន្ធ័ច្បាប់កើតឡើង (ហើយនិងចុះបញ្ជីដីធ្លី សមូហភាព)។
- តាំងពីមានសេចក្តីណែនាំអំពីច្បាប់ភូមិបាលថ្មីក្នុងខែសីហាឆ្នាំ២០០១ វាគ្មានច្បាប់ណាតម្រូវឱ្យដីធ្លីមានភោគៈជាពិសេស ចំពោះដីធ្លីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចឡើយ។
- គ្មានបុគ្គលណាអាចលក់ដី ឬអនុមតិការលក់ដីដែលពុំមែនម្ចាស់ស្របច្បាប់[១៣]។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ បុគ្គលណាម្នាក់ក្នុងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចលក់ដីដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់សហគមន៍ទាំងមូលដោយគ្មានការ អនុញ្ញាតិពីសហគមន៍ មានន័យថា ការលក់ដីនោះមិនស្របច្បាប់ឡើយ។
- ការលក់ដីដោយមិនមានសរសេរកិច្ចសន្យា ឬការព្រមព្រៀងរបស់អ្នកលក់ត្រូវទទួលដោយការបោកបញ្ឆោត ការបង្ខិតបង្ខំ និងការបកស្រាយបន្លំ។

រាល់ការលក់ដីទាំងអស់នេះចាត់ទុកជាមោឃៈ និងដីនោះត្រូវរក្សាទុកដើម្បីចុះបញ្ជីចូលក្នុងសមូហភាពរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចវិញ។

២- ការចុះបញ្ជីសមូហភាព

ដើម្បីចុះបញ្ជីសមូហភាពឱ្យមានការអនុវត្តដោយប្រសិទ្ធភាព និងការពារសិទ្ធិសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចយ៉ាងពេញទំហឹងនោះ ត្រូវតែមានប្រព័ន្ធច្បាប់មួយសមស្របដែលអាចធ្វើការដោះស្រាយទំនាស់បាន។ ប្រព័ន្ធច្បាប់នោះ

---

១១ សំរាប់ពត៌មានបន្ថែមមើល ភាពស្របច្បាប់នៃការលក់ដីធ្លីដែលជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាព ធី ស៊ីហ្គាធី កក្កដា ២០០៤ ។

១២ មើលសេចក្តីថ្លែងការស្តីពីការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចនៅប្រទេសកម្ពុជា ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤

១៣ មាត្រា ៦៦ នៃច្បាប់ភូមិបាល ២០០១

ត្រូវបានដោះស្រាយតាមរយៈដំណើរការពង្រាង និងអនុមតិអនុក្រិតនៅពេលពីបីខែខាងមុខនេះ ដោយទទួលយកនូវលទ្ធផលសមស្រប និងការពិភាក្សាដ៏មានន័យគ្រប់គ្រាន់សំរាប់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ បញ្ហាច្បាប់ទាំងអស់នោះរួមមាន :

- តើដីបែបណាអាចធ្វើការចុះបញ្ជីជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាព? (មើលលក្ខន្តិកៈច្បាប់ភ្ជាប់មកជាមួយ)
  - **មាត្រា ២៦ :** នៃច្បាប់ភូមិបាលរួមមានដីដែលសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចមាន:
    - ដីសាងសង់លំនៅដ្ឋាន
    - ដីសំរាប់ធ្វើចំការតាមបែបប្រពៃណី
    - ដីព្រៃសំរាប់បំរុងទុកធ្វើចំការពន្លេចរដោយតម្រូវទៅតាមវិធីសាស្រ្តកសិកម្មដែលពួកគេអនុវត្ត និងទទួលស្គាល់ដោយអាជ្ញាធររដ្ឋបាល។
  - មានសំនួរសំខាន់ៗបានលើកឡើងក្នុងមាត្រាខាងក្រោមដូចជា :
    - តើវិសាលភាពនៃដីចំការពន្លេចរប៉ុនណាដែលអាចបញ្ចូលក្នុងដីសមូហភាពបាន?
    - តើមានតំបន់ណាខ្លះដែលតម្រូវទុកឱ្យក្មេងជំនាន់ក្រោយបន្តការអនុវត្តចំការពន្លេចរ។
- តើតំបន់ព្រៃឈើណាខ្លះ ជាពិសេសព្រៃការពារ ព្រៃអារក្ស ព្រៃកប់ខ្មោចក្នុងប្រព័ន្ធកសិកម្មប្រពៃណីសហគមន៍ត្រូវបានរាប់បញ្ចូលក្នុងដីសមូហភាពសហគមន៍?
  - ការមិនរាប់បញ្ចូលតំបន់ទាំងអស់នេះគឺត្រូវចោទជាបញ្ហាធំចំពោះព្រលឹងអារក្ស សង្គម និងការប្រតិបត្តិក្នុងសហគមន៍។
  - ការប្រតិបត្តិទស្សនៈវិស័យច្បាប់ឱ្យបានល្អ គឺមិនត្រូវដកចេញនូវតំបន់ព្រៃឈើតូចៗពីដីសមូហភាព ព្រោះធ្វើឱ្យមានការស្មុកស្មាញក្នុងការគូរផែនទី (ហើយត្រូវចំណាយថវិកាច្រើន)។
  - ក្នុងអំឡុងពេលប្រជុំសភាជាតិត្រូវបានថ្លែងថា ព្រៃអារក្សត្រូវដាក់បញ្ចូលក្នុងដីសមូហភាព ព្រោះសហគមន៍បានចាត់ចែង និងការពារតំបន់ទាំងអស់នោះតាមបែបប្រពៃណី។
- តើអ្វីនឹងកើតឡើងចំពោះដីសហគមន៍ដែលបានលក់ ឬបាត់បង់កម្មសិទ្ធិកាន់កាប់ដោយខុសច្បាប់មុនពេល ដំណើរការចុះបញ្ជីដីធ្លី ?
  - តើសហគមន៍អាចប្រកាសតំបន់ទាំងអស់នោះជាផ្នែកមួយនៃដីសមូហភាព?
  - តើដំណើរការបែបណាដែលអាចដោះស្រាយជំលោះនៅតំបន់ទាំងអស់នោះ ហើយគណៈកម្មការសុរិយោដីនឹងត្រូវបញ្ចូលកិច្ចការនេះដោយរបៀបណា?
  - ចំណោទក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង តើដំណើរការប្រគល់ដីជូនដល់សហគមន៍វិញដោយរបៀបណា?
- ការអះអាងចំពោះសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចមិនតម្រូវឱ្យបង្ហាញភោគៈស្របច្បាប់នៃដីរបស់គេឡើយ ដោយសារតម្រូវការសំរាប់កម្មសិទ្ធិឯកជនដូចដែលចែងក្នុងជំពូក៤ នៃច្បាប់ភូមិបាល ។
- តើលក្ខន្តិកៈច្បាប់បែបណាតម្រូវឱ្យសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចត្រូវតែចុះបញ្ជីដីធី និងបញ្ហាអ្វីខ្លះដែលសហគមន៍ត្រូវយកមកវែកញែក? តើនិតិវិធីបែបណាដែលអាជ្ញារដ្ឋាភិបាលប្រើប្រាស់ ដើម្បីអនុមតិលក្ខន្តិកៈរបស់សហគមន៍ ជនជាតិ ដើមភាគតិច?

ឧបសម្ព័ន្ធ ៤

បញ្ជីសំនួរសំរាប់ស្រង់ពតិមានដំបូងស្តីពីការបាត់បង់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី

ទីតាំង:

ឈ្មោះភូមិ............................ ឃុំ............................... ស្រុក..

ប្រភេទដី:

ព្រៃចាស់ ☐ ដីកសិកម្ម ☐ ☐ផ្សេងៗ:...

ទំហំដី:...

ដំណើរការនៃការបាត់បង់ដីធ្លី:

- ☐ លក់ជាបុគ្គលដោយគ្មានការយល់ព្រមពីសហគមន៍
- ☐ លក់ដោយមានការយល់ព្រមពីសហគមន៍ ប៉ុន្តែទទួលពតិមានខុស
- ☐ លក់ដោយអាជ្ញាធរ
- ☐ កាន់កាប់ដីដោយអ្នកខាងក្រៅដោយគ្មានការយល់ព្រមពីសហគមន៍
- ☐ លក់យូរហើយ ប៉ុន្តែមិនបានកាន់កាប់ចាប់តាំងពីការលក់
- ☐ ផ្សេងៗ..

កាលបរិច្ឆេទនៃការលក់ដីចេញពីសហគមន៍ ....

ការទិញឬយកដីដោយ ....

អ្នកណាដែលលក់ដី? ....

តើភូមិបានចុះហត្ថលេខាយល់ព្រមលក់ដីឬទេ?..............បើមាន ពេលណា?................................

តើឃុំបានចុះហត្ថលេខាយល់ព្រមលក់ដីឬទេ?.............,បើមាន ពេលណា? ....

តើស្រុកបានចុះហត្ថលេខាយល់ព្រមលក់ដីឬទេ?............,បើមាន ពេលណា?..............................

តើមន្ទីរសុរិយោដីបានចុះហត្ថលេខាយល់ព្រមលក់ដីឬទេ?.............,បើមាន ពេលណា? ....

តើម្ចាស់ដីថ្មីបានធ្វើរបងឬទេ? ....

តើម្ចាស់ដីថ្មីបានដាំដំណាំលើដីនោះឬទេ? ....

តើមានអ្វីផ្សេងទៀតដែលម្ចាស់ដីថ្មីបានធ្វើសកម្មភាពលើដីនោះ? ....

តើសហគមន៍មានបំណងចង់ធ្វើអ្វីជាមួយបញ្ហាដីនេះ? ....

តើសហគមន៍បានធ្វើពាក្យបណ្តឹងជាលក្ខណៈផ្លូវការដែរឬទេ?..... បើមាន នៅពេលណា និងឱ្យទៅអ្នកណា ....

ពតិមានផ្សេងៗ

....

....

....

តើពតិមានបានទទួលពីកន្លែងណា និងនៅពេលណា? ....

តើនណាជាអ្នកកត់ត្រាពតិមាននេះ? ....

ចំណុចទីតាំងឧបករណ៍ ជីភីអេស ....

តើចំណុចទីតាំងនោះនៅកន្លែងណានៃតំបន់? ....

ចូរគូរផែនទីនៃតំបន់នេះខាងក្រោមៈ